

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
UNIVERSITY OF WEST ATTICA

ΣΧΟΛΗ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

SCHOOL OF APPLIED ARTS & CULTURE
DEPARTMENT OF INTERIOR ARCHITECTURE

ΠΑΝΤΕΛΑΡΟΥ ΕΙΡΗΝΗ
(Α.Μ. 15026)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
**ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΝΕΑΣ ΧΡΗΣΗΣ ΣΤΟ
ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΖΕΡΒΟΥΔΗ ΣΤΗ ΧΙΟ**

**REFURBISHMENT STUDY IN ZERVOUDI MANSION IN CHIOS
ISLAND**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ :

ΜΠΟΜΠΟΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ ΕΛΕΝΗ

ΙΟΥΛΙΟΣ 2021

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
UNIVERSITY OF WEST ATTICA

ΣΧΟΛΗ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

SCHOOL OF APPLIED ARTS & CULTURE
DEPARTMENT OF INTERIOR ARCHITECTURE

Εξεταστική επιτροπή

ΜΠΟΜΠΟΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ ΕΛΕΝΗ
Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

ΠΑΝΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

ΤΟΥΣΗ ΕΥΓΕΝΙΑ
Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

_____
ΜΠΟΜΠΟΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

_____
ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ ΕΛΕΝΗ

_____
ΠΑΝΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

_____
ΤΟΥΣΗ ΕΥΓΕΝΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
UNIVERSITY OF WEST ATTICA

ΣΧΟΛΗ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

SCHOOL OF APPLIED ARTS & CULTURE
DEPARTMENT OF INTERIOR ARCHITECTURE

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Παντελάρου Ειρήνη του Μιχαήλ, με αριθμό μητρώου 15026 φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών και Πολιτισμού του Τμήματος Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής.

Δηλώνω υπεύθυνα ότι:

“Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολο τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας, τόσο δικής μου όσο και του ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρου ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου”.

ΠΑΝΤΕΛΑΡΟΥ ΕΙΡΗΝΗ

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της εργασίας μου θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους επιβλέποντες καθηγητές μου, κύριο Μπόμπολο Νικόλαο και κυρία Θεοτοκάτου Ελένη, για τη συνεχή καθοδήγηση και τις ουσιώδεις συμβουλές που μου παρείχαν όλο αυτό το χρονικό διάστημα της εκπόνησης της πτυχιακής μου εργασίας.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κυρία Αποστολίδου Αργυρώ, για την πολύτιμη βοήθεια της, για την άμεση ανταπόκριση της σε ότι χρειαζόμουν και για τα σχέδια που μου εμπιστεύτηκε, όπως και τον κύριο Χαλιορή Γεώργιο.

Περιεχόμενα

Περίληψη	4	Εργασίες στερέωσης και αποκατάστασης της κατασκευής.....	28
1. Τόπος και κτίριο	5	Υφιστάμενη κατάσταση	29
Το νησί της Χίου	5	Πρόταση.....	42
Εξέλιξη θεσμικού πλαισίου παραγωγής δομημένου χώρου	8	Φωτορεαλιστικές απεικονίσεις	57
Ο Κάμπος της Χίου	10	Κατάλογος πηγών	69
Η αρχιτεκτονική του Κάμπου.....	11	Κατάλογος εικόνων	70
Το αρχοντικό Ζερβούδη	13		
2. Προτεινόμενη χρήση και αγροτουρισμός.....	18		
Προτεινόμενη χρήση.....	19		
Ο αγροτουρισμός	19		
3. Εμπειρίες στην μεσογειακή Ευρώπη	20		
Το Αργέντικο	20		
Το Περιβόλι - Citrus.....	21		
Ο Περλέας.....	21		
Villa Machiavelli	22		
Villa il Santo.....	22		
Vitigliano Relais & Spa	23		
Ville dei Medici, Fattoria de' Medici	23		
Wine Resort Dievole	24		
Salvadonica.....	24		
La Ménagère	25		
Vincenzo De Cotiis Palazzo Apartment	26		
4. Μελέτη αποκατάστασης και επαναχρησιμοποίησης	27		
Στόχοι σχεδιασμού	27		

Περίληψη

Αντικείμενο της πτυχιακής εργασίας είναι η μελέτη αποκατάστασης και επαναχρησιμοποίησης του αρχοντικού Ζερβούδη που βρίσκεται στον Κάμπο της Χίου ως κέντρο προώθησης τοπικών αγροτικών προϊόντων και μικρού ξενώνα.

Πρόκειται για ένα διώροφο κτήριο του 1883, εμβαδού εξακοσίων τετραγωνικών μέτρων μέσα σε κτήμα δύο στρεμμάτων. Έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο από το Υπουργείο Πολιτισμού. Στόχος αυτής της επανάχρησης είναι η αξιοποίηση του κτήματος μέσω της καλλιέργειας εσπεριδοειδών αλλά και διαφόρων αρωματικών φυτών τα οποία θα πωλούνται στο ισόγειο του κτηρίου σε ένα «ανοιχτό» εκθετήριο προϊόντων. Στον ίδιο χώρο ο επισκέπτης θα μπορεί να απολαύσει τον καφέ του ή και κάποια σνακ. Στον όροφο θα διαμορφωθεί ξενώνας όπου θα δίνεται η δυνατότητα σε περιορισμένο αριθμό ατόμων να διαμείνουν στο αρχοντικό αλλά και να συμμετάσχουν σε διάφορες δραστηριότητες στα πλαίσια του αγροτουρισμού.

Η μελέτη ολοκληρώνει την ερευνητική εργασία με θέμα «Ο ρόλος των επιδρομών και των επιθέσεων στην εξέλιξη της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας της Χίου» που προηγήθηκε και αποτέλεσε το θεωρητικό υπόβαθρο εκπόνησής της.

1. Τόπος και κτίριο

Το νησί της Χίου

Εικ. 1 Χάρτης Ν. Χίου

Πηγή: <https://mapstyle.withgoogle.com/>

Η Χίος είναι νησί του Κεντρικού Αιγαίου και το πέμπτο μεγαλύτερο της Ελλάδας με έκταση 842 τετραγωνικά χιλιόμετρα και μήκος ακτών 213 χιλιόμετρα. Διοικητικά αποτελεί την Περιφερειακή Ενότητα Χίου που ανήκει στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου μαζί με τα Ψαρά και τα Αντίφαρα στα δυτικά και τις Οινούσσες στα ανατολικά.

Ο πληθυσμός ανέρχεται σε 51.320 κατοίκους που ζει στην πόλη της Χίου, πρωτεύουσα και κύριο λιμάνι του νησιού, καθώς και στα 64 χωριά του νησιού. Το έδαφος της Χίου είναι κατά το κύριο μέρος του ορεινό, ενώ μόνο στα νότια και ανατολικά του νομού σχηματίζονται κάποιες πεδινές εκτάσεις. Στα βόρεια της Χίου βρίσκεται η οροσειρά Πελιναίο με την υψηλότερη κορυφή στα 1.297 μέτρα. Η μικρότερη απόσταση του νησιού

από τις απέναντι ακτές της Μικράς Ασίας, είναι 3,5 ναυτικά μίλια από το ακρωτήριο Πούντα ως τη χερσόνησο της Ερυθραίας, στο ύψος του Τσεσμέ.

Οι 64 οικισμοί που διαθέτει το νησί βρίσκονται διάσπαρτοι σε όλη την επιφάνεια του και τα μεγέθη τους ποικίλουν, ανάλογα με την ιστορική τους εξέλιξη, τη γεωγραφική τους θέση και την οικονομική τους ανάπτυξη στο παρελθόν, αλλά και σήμερα. Ο αριθμός των μόνιμων κατοίκων ποικίλει από οικισμό σε οικισμό και αυτός καθορίζεται σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των μόνιμων κατοίκων ποικίλει από την κατηγορία των 2.000 - 3.000 για τους λίγους μεγάλους οικισμούς όπως τα Καρδάμυλα, το Πυργί, την Καλιμασσιά, τα Θυμιανά και την Καλαμωτή, έως την κατηγορία των κάτω από 100 που δυστυχώς ισχύει για πάνω από δέκα οικισμούς. Ο μέσος όρος των οικισμών έχει από τριακόσιους έως εξακόσιους κατοίκους¹.

Εικ. 2 Ανάβατος
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Εικ. 3 Ανάβατος
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Σε σχέση με τα άλλα νησιά του Βόρειου Αιγαίου, η Χίος είναι η λιγότερο τουριστικά αναπτυγμένη. Ένα άλλο πολύ σημαντικό στοιχείο που την διαφοροποιεί από τα υπόλοιπα νησιά του Βορείου Αιγαίου είναι η αρχιτεκτονική της. Πολλοί είναι οι περιηγητές που εξέφρασαν, μέσω των κειμένων τους, τον θαυμασμό τους και την έκπληξη τους για την

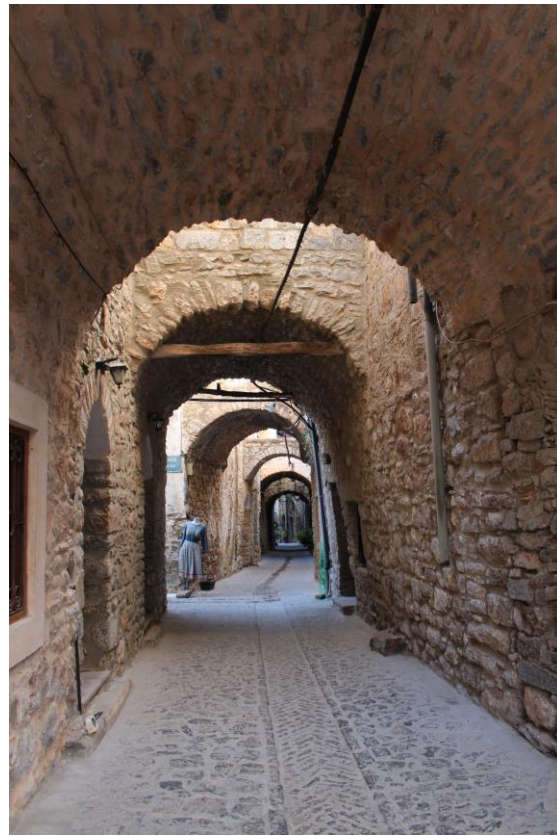
¹ Βλ. Βουρνούς, Μ. (2015) *Οι παραδοσιακοί οικισμοί στην καρδιά της λειτουργίας μιας τοπικής κοινωνίας*, Προστασία Παραδοσιακών Οικισμών και Σύγχρονος Αρχιτεκτονικός Σχεδιασμός. Καστοριά, 16 Απριλίου. σελ. 3

αρχιτεκτονική του νησιού σε αντίθεση με τα υπόλοιπα νησιά που έδειχναν φτωχά μπροστά στην μεγαλοπρέπεια της Χίου. Η αρχιτεκτονική της Χίου παρουσίαζε και συνεχίζει να παρουσιάζει μεγάλες ιδιαιτερότητες λόγω των ανατολικών και δυτικών επιδράσεων που είχε δεχθεί το νησί ύστερα από την κατάκτηση του αλλά είναι και το στοιχείο που φανερώνει την κοινωνικοοικονομική κατάσταση κάθε περιοχής. Επομένως, η Χίος παρουσιάζει μεγάλο επιστημονικό ενδιαφέρον λόγω της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής της κληρονομιάς.

Λόγω μεγάλων οικονομικών συμφερόντων, το νησί βρισκόταν συνέχεια αντιμέτωπο με νέους κατακτητές. Οι πιο ισχυροί κατακτητές, Βυζαντινοί, Ενετοί, Γενουάτες, Οθωμανοί και Γερμανοί, προσπάθησαν και κατάφεραν να το κατακτήσουν, άλλοι για μεγαλύτερο και άλλοι για μικρότερο χρονικό διάστημα μέχρι και που απελευθερώθηκε. Η ζήτηση αυτή υπήρχε εξαιτίας του μονοπωλίου στην παραγωγή της μαστίχας. Σημαντική αναφορά είναι ότι από τον 16^ο αιώνα και μετά, τα πιο γνωστά κράτη της Ευρώπης, διατηρούσαν Πρόξενους στο νησί για να υπερασπίζονται τα συμφέροντα τους².

Από το Βόρειο τμήμα του νησιού μέχρι και το νότιο, ο καθένας μπορεί εύκολα να διακρίνει τη διαφορετικότητα που κυριαρχεί. Η Χίος ξεχωρίζει για την ιδιαίτερη ιδιομορφία της καθώς διασώζονται ακόμα και σήμερα, κυρίως στο νότιο τμήμα, παραδείγματα της παλαιάς Μεσαιωνικής πόλης και της οχύρωσής της. Πολλά είναι τα μεσαιωνικά χωριά που υπάρχουν διάσπαρτα στο νησί, τα οποία έχουν χτιστεί σύμφωνα με ένα συγκεκριμένο πλάνο, να εξυπηρετούν τις ανάγκες ενός οχυρού. Τα σπίτια είναι ενωμένα ώστε οι τοίχοι τους να σχηματίζουν ένα προστατευτικό τοίχωμα. Πρόκειται για οικισμούς που προέρχονται από την εποχή της Γενουοκρατίας.

² Βλ. Μπλαντζώνη, Π. (2017) *Αρχιτεκτονική Κληρονομιά: Παραδοσιακοί Οικισμοί Και Διατηρητέα Κτίρια Η Περίπτωση Της Νήσου Χίου*. Διδακτορική Διατριβή. Πάντειο Πανεπιστήμιο. σελ. 263

Εικ. 4 Μεστιά
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

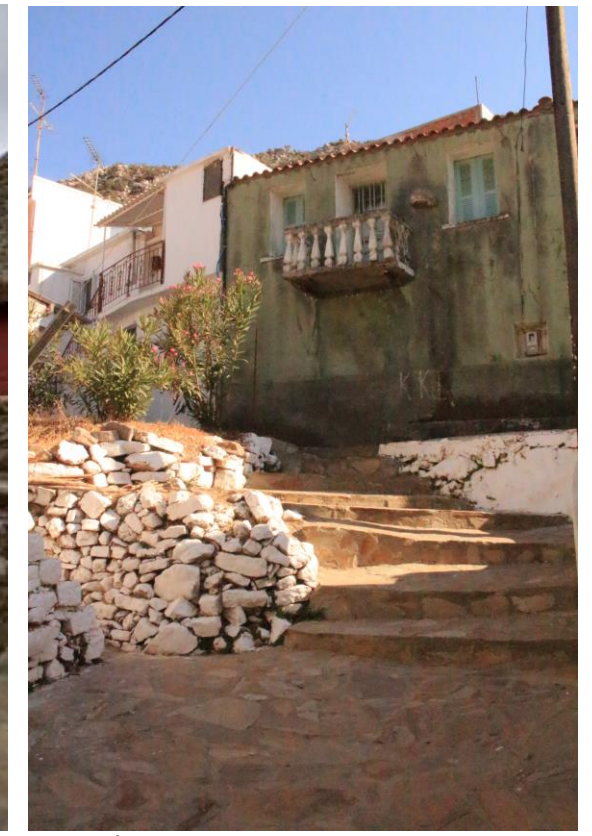
Εικ. 5 Πυργί
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Στο βόρειο τμήμα του νησιού, κυριαρχεί μια πιο απλή αρχιτεκτονική καθώς έχουν πιο κοινότυπο σχεδιασμό και υλικά όπως πέτρες και ξύλο. Πρόκειται για ένα χαλαρό οικιστικό ιστό με βασικό χαρακτηριστικό των κατοικιών, την κεραμοσκεπή. Παρόλο που τα χωριά προϋπήρχαν, αναπτύχθηκαν την νεότερη εποχή. Μία άλλη κατηγορία είναι τα νέα παραλιακά χωριά, στα οποία δημιουργείται ποικιλία στοιχείων στέγασης. Οι συγκεκριμένοι οικισμοί αναπτύχθηκαν στα μέσα του 20^{ου} αιώνα³. Ένας άλλος οικισμός που ξεχωρίζει για τις ιδιαίτερες αρχιτεκτονικές και πολεοδομικές δομές και βρίσκεται πολύ κοντά στο κέντρο της Χίου, είναι ο Κάμπος. Εκ πρώτης όψεως, τα χαρακτηριστικά που το διαφοροποιούν από το υπόλοιπο νησί είναι οι στενοί δρόμοι, οι ψηλοί μαντρότοιχοι και οι επιβλητικές αυλόπορτες.

³ Βλ. Μπλαντζώνη, Π. (2017) *Αρχιτεκτονική Κληρονομιά: Παραδοσιακοί Οικισμοί Και Διατηρητέα Κτίρια Η Περίπτωση Της Νήσου Χίου*. Διδακτορική Διατριβή. Πάντειο Πανεπιστήμιο. σελ. 287

Εικ. 6 Βολισσός
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Εικ. 7 Αμάδες
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Παρατηρείται ότι η διαφοροποίηση του ανάγλυφου κάθε περιοχής, διαφοροποιεί τις δραστηριότητες κάθε κοινωνίας. Συγκεκριμένα, στις παραθαλάσσιες περιοχές ασχολούνταν με την ναυτιλία και το εμπόριο, στις βόρειες περιοχές με την κτηνοτροφία και στις νότιες με την καλλιέργεια μαστίχας αλλά και με άλλες αγροτικές εργασίες. Ο συνδυασμός όσων προαναφέρθηκαν μαζί με την εποχή "γέννησης" κάθε τόπου και τις ανάγκες που ήθελε η κάθε κοινωνία να καλύψει, έχει ως αποτέλεσμα την ποικιλομορφία στην αρχιτεκτονική των οικισμών.

Εξέλιξη θεσμικού πλαισίου παραγωγής δομημένου χώρου

Προκειμένου να λειτουργήσει κάποιο πλαίσιο είναι σημαντική η προσαρμογή του στα δεδομένα μίας καινούργιας πόλης, αφού η πόλη δεν έχει, σχεδόν, καμία ομοιότητα με την αρχική καθώς οι δραστηριότητες και οι συνήθειες είναι διαφορετικές. Στην περίπτωση της Χίου, από την μία πλευρά αποτελεί ένα δύσκολο έργο καθώς οι οικισμοί της έχουν μια ιδιαίτερη δομή, από την άλλη όμως οι κατοικίες είχαν προσαρμοστεί με σκοπό την καλλιέργεια της μαστίχας, που είναι και η βασική πηγή εσόδων, ακόμα και σήμερα, στα Μαστιχοχώρια. Οι αρχικοί οικισμοί είχαν την ανάγκη να προστατευτούν από τους πειρατές και τους κατακτητές, επομένως η αρχιτεκτονική και πολεοδομική δομή έχει δημιουργηθεί με σκοπό την ασφάλεια των κατοίκων. Επίσης, βασική διαφορά αποτελούν η πρόοδος στις τεχνολογίες κατασκευής, μετακινήσεων και ενέργειας αλλά και οι αντίστοιχες αλλαγές στην οικονομία.

Οι κοινωνίες που διαμορφώνονται, έχουν την ανάγκη να αναπτύσσονται ως ζωντανοί οργανισμοί και οι πόλεις, όσο είναι δυνατό, να προσαρμόζονται στις ανάγκες και στις απαιτήσεις της σημερινής κοινωνίας. Επομένως, μια πόλη προκειμένου να αναπτυχθεί και να εξελιχθεί, θα πρέπει να έχει ως βασικό παράγοντα την οικονομική της ανάπτυξη και την εξασφάλιση μια καλύτερης ποιότητας ζωής για τους κατοίκους, με σεβασμό στην αρχιτεκτονική και πολιτιστική κληρονομιά κάθε τόπου.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των μόνιμων κατοίκων των παραδοσιακών οικισμών της Χίου είναι συνταξιούχοι. Αρκετοί είναι και οι κάτοικοι, ειδικότερα στο νότιο τμήμα, οι οποίοι ασχολούνται με την γεωργία, είτε ως βασικό επάγγελμα είτε παράλληλα με κάποια άλλη εργασία για επιπλέον εισόδημα, με τις οικοδομικές εργασίες ενώ ελάχιστοι είναι αυτοί που ασχολούνται με την αναψυχή και τον τουρισμό. Όπως προαναφέρθηκε το

μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων αποτελείται από ηλικιωμένους ανθρώπους, όμως με το πέρασμα των χρόνων ολοένα και περισσότεροι νέοι συγκεντρώνονται στις αγροτικές περιοχές. Τα τελευταία χρόνια, στα Μαστιχοχώρια έχουν εγκατασταθεί και οικονομικοί μετανάστες από την Αλβανία, οι οποίοι πλέον έχουν ενσωματωθεί στην κάθε κοινωνία. Η οικονομία του νησιού δεν βασίζεται στον τουρισμό παράλα αυτά, πολλοί είναι οι Χιώτες που την επισκέπτονται τους καλοκαιρινούς μήνες, οι οποίοι έχουν ως βάση την Αθήνα, την Αμερική κ.λπ.

Η αλλαγή είναι αναπόφευκτη και αναγκαία, το ζητούμενο είναι, πώς παράλληλα θα αναδεικνύει και θα αξιοποιεί τα θετικά στοιχεία του παρελθόντος στο πλαίσιο των αναγκών και στόχων της σύγχρονης εποχής. Παρόλο που υπάρχει ένα ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, τελικά οι αλλαγές καταλήγουν να γίνονται τυχαία, διότι αυτό το πλαίσιο δεν έχει σαφείς αρχές και στόχους. Η διατήρηση και η αντοχή των οικισμών στο χρόνο διαφέρει από χωριό σε χωριό. Σημαντικό ποσοστό των κατοικιών έχει υποστεί αλλοιώσεις ενώ αρκετοί είναι και οι οικισμοί που έχουν παραμεληθεί ή έχουν εγκαταλειφθεί. Ένα ποσοστό περίπου 20% όσον αφορά τα κελύφη των οικισμών της Καλαμωτής και του Πυργίου και φθάνουν σε ποσοστό πάνω από 50% για τους απομακρυσμένους, μικρούς οικισμούς, χαμηλής οικονομικής εκμετάλλευσης όπως η Πираμά ή τα Καμπιά⁴.

Όσον αφορά το κέντρο της Χίου είναι πυκνοκατοικημένο και σε συνάρτηση με τους στενούς δρόμους, έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργείται έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα. Εξαρχής, δεν πραγματοποιήθηκε καθορισμός των ορίων του οικισμού και αυτό είχε ως συνέπεια ο οικισμός να διογκωθεί και να περιλάβει εκτάσεις που ήταν από ελάχιστα δομημένες μέχρι και

⁴ Βλ. Βουρνούς, Μ. (2015) *Οι παραδοσιακοί οικισμοί στην καρδιά της λειτουργίας μιας τοπικής κοινωνίας*, Προστασία Παραδοσιακών Οικισμών και Σύγχρονος Αρχιτεκτονικός Σχεδιασμός. Καστοριά, 16 Απριλίου. σελ. 4

αδόμητες⁵. Το Κάστρο έχει αρκετά εγκαταλελειμμένα κτήρια τα οποία αποτελούν κίνδυνο για τους κατοίκους της περιοχής.

Εικ. 8 Κάστρο Χίου
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Εικ. 9 Κάστρο Χίου
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Μετά τον σεισμό του 1881, ένα μεγάλο τμήμα του Κάμπου της Χίου καταστράφηκε. Πολλά αρχοντικά γκρεμίστηκαν παρόλα αυτά οικοδομήθηκαν νέα αρχοντικά στις ίδιες τοποθεσίες και με τα ίδια υλικά. Επιπλέον, οι συνεχόμενες ανακαινίσεις που πραγματοποιούνταν στα αρχοντικά, είχαν ως αποτέλεσμα την αλλοίωση των αρχικών σχεδίων. Γενικά, η ύπαρξη προστατευτικού νομοθετικού πλαισίου δεν είναι αποτελεσματική. Τα περισσότερα αρχοντικά που ανήκουν στο Δήμο της Χίου, είτε στο Σκυλιτσείο Νοσοκομείο Χίου έχουν καταστραφεί, άλλα έχουν λεηλατηθεί και άλλα έχουν κατεδαφιστεί. Το πλήθος, όμως, των δειγμάτων

⁵ Βλ. Μπλαντζώνη, Π. (2017) *Αρχιτεκτονική Κληρονομιά: Παραδοσιακοί Οικισμοί Και Διατηρητέα Κτίρια Η Περίπτωση Της Νήσου Χίου*. Διδακτορική Διατριβή. Πάντειο Πανεπιστήμιο. σελ. 277

του Κάμπου, ομολογουμένως, θεραπεύει σε κάποιο βαθμό τις δυσχέρειες⁶. Ορισμένοι ιδιοκτήτες κάνουν εντατικές προσπάθειες για την συντήρηση και ανάδειξη των αρχοντικών τους.

Εικ. 10 Η οδός Απλωταριάς στη Χίο ύστερα από τον φονικό σεισμό στα 1881

Πηγή: <https://el.travelogues.gr>

Εικ. 11 Πανοραμική άποψη του Κάμπου της Χίου, ύστερα από τον φονικό σεισμό στα 1881

Πηγή: <https://el.travelogues.gr>

Γενικά, ο τρόπος με τον οποίο επιχειρείται η αναβάθμιση των κτισμάτων ενός παραδοσιακού οικισμού για να αυξηθεί ο τουρισμός, μπορεί να μην είναι βιώσιμος διότι καταλήγει να υποβαθμίζει το ίδιο αυτό κτιριακό δυναμικό που προσελκύει τους επισκέπτες. Σε πολλές περιπτώσεις, οι επεμβάσεις που γίνονται και η έλλειψη αποτελεσματικής προστασίας έχουν ως αποτέλεσμα την αλλοίωση της παραδοσιακής φυσιογνωμίας. Παρατηρείται ότι οι οικισμοί που έχουν μόνιμο πληθυσμό και εμφανίζουν αυξημένη τουριστική ανάπτυξη έχουν υποστεί τη μεγαλύτερη αλλοίωση της φυσιογνωμίας τους⁷. Ο ΟΗΕ μέσω της UNESCO σχεδίασε ένα μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης προκειμένου να προλάβει τις αρνητικές επιπτώσεις της τουριστικής εκμετάλλευσης. Στο συγκεκριμένο μοντέλο προτείνεται η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού μέσα σε αυστηρά οριοθετημένα πλαίσια με σκοπό την επίτευξη σαφών και προσδιορισμένων στόχων.

⁶ Βλ. Πικιώνης, Δ. (2000) *Αρχιτεκτονική της Χίου*. Αθήνα: Ίνδικτος, Βιβλιοθήκη Χίου Κοραή. σελ. 34

⁷ Βλ. Κιούσης, Π. (2016) *Παραδοσιακοί Οικισμοί Και Πολιτιστικός Τουρισμός, Μια Ολοκληρωμένη Προσέγγιση*. Ερευνητική Εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. σελ. 33

Συγκεκριμένα, στην Χάρτα Πολιτιστικού Τουρισμού (2^η Αρχή, παρ. 2.5) αναφέρεται ότι *“Η τουριστική ανάπτυξη και τα έργα υποδομής πρέπει να λαμβάνουν υπ’ όψη τις αισθητικές, κοινωνικές και πολιτιστικές διαστάσεις, τα χαρακτηριστικά των φυσικών και πολιτιστικών τοπίων, τη βιοποικιλία καθώς και την ευρύτερη οπτική εικόνα των τόπων με πολιτιστική κληρονομιά. Θα πρέπει να προτιμάται η χρήση τοπικών υλικών και να λαμβάνεται υπ’ όψη ο τοπικός αρχιτεκτονικός χαρακτήρας ή το τοπικά ομιλούμενο παραδοσιακό ιδίωμα.”*⁸

Η προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς σημαίνει κατά κανόνα επιβολή περιορισμών στην αξιοποίηση των ιδιοκτησιών, ένα σημαντικό ζήτημα είναι η χρηματοδότηση αυτής της διαδικασίας, από δημόσιους ή άλλους πόρους που ουσιαστικά είναι ανύπαρκτη.

Βασική προϋπόθεση για την ορθή αξιοποίηση κάθε χρηματοδότησης είναι οι κάτοικοι κάθε περιοχής να κατανοήσουν τους λόγους που πρέπει να προστατεύουν και να μην αλλοιώνουν τις κατοικίες τους. Η διατήρηση της ταυτότητας κάθε παραδοσιακού οικισμού μπορεί να ωφελήσει τους κατοίκους αλλά και την πολιτεία, καθώς στην συνέχεια θα μπορούσε να αξιοποιηθεί και τουριστικά η κάθε περιοχή.

Για τα ζητήματα αυτά διεξάγεται τις τελευταίες δεκαετίες, διεθνώς, μια γόνιμη συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων που παράγει καινοτόμες πρωτοβουλίες και διεργασίες. Για παράδειγμα μια καινοτόμος οπτική για την πρόοδο και την ευημερία των πόλεων και των οικισμών είναι η ακόλουθη:

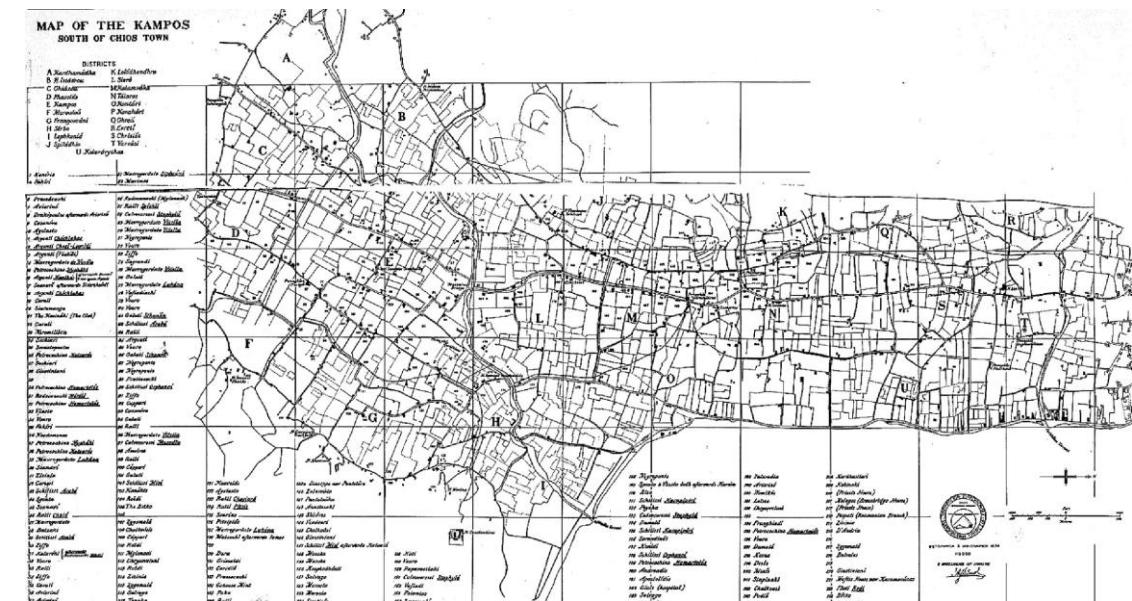
Μία περιοχή θα πρέπει να γίνει ένας ελκυστικός προορισμός για τους κατοίκους, τους επισκέπτες αλλά και τους επενδυτές. Στόχος είναι να

⁸ Βλ. Icomos.org. n.d. *“Γενικές Αρχές της Χάρτας”* [online] Διαθέσιμο στο: https://www.icomos.org/charters/tourism_greek.pdf

μετακομίσουν περισσότεροι μόνιμοι κάτοικοι στις συγκεκριμένες περιοχές, να ανοίξουν περισσότερα μαγαζιά ώστε να εξυπηρετούνται οι κάτοικοι ακόμα και να δημιουργηθούν εταιρείες. Βασικός παράγοντας μίας εταιρείας είναι να δεχθούν οι εργαζόμενοι της να μετακομίσουν στην περιοχή που θα ανοίξουν οι νέες έδρες ή και τα υποκαταστήματα.

Για το συγκεκριμένο λόγο, πριν πραγματοποιήσουν κάποια επένδυση, συμβουλευονται εκθέσεις που δημοσιεύουν διεθνείς συμβουλευτικοί οργανισμοί⁹, με ελκυστικότερους προορισμούς παγκοσμίως. Επομένως, προκειμένου να διατηρηθεί μια περιοχή, σημαντική είναι η κατανόηση των πρακτικών οφελών από τους κατοίκους, καθώς αυτά είναι τα στοιχεία που θα την προωθήσουν.

Ο Κάμπος της Χίου¹⁰

Εικ. 12 Τοπογραφικό του Κάμπου της Χίου (A. Smith, 1962)

⁹ όπως η εταιρεία Mercer, www.mercer.com

¹⁰ Το τοπωνύμιο Κάμπος προέρχεται από τη λατινική λέξη *campus* και απαντάται σε κείμενα περιηγητών από το 1673 και μετά.

Ο Κάμπος της Χίου, η εύφορη πεδιάδα στο νότο της Χώρας της Χίου, μήκους δέκα και πλάτους δύο χιλιομέτρων, θυμίζει εξοχές της Τοσκάνης καθώς οι αριστοκρατικές οικογένειες της Χίου, Γενουάτικες και ντόπιες που κυριάρχησαν στο νησί από το 1261 μέχρι το 1566, αποφάσισαν να χτίσουν εκεί τις εξοχικές τους επαύλεις τους ακολουθώντας την αρχιτεκτονική και τις οδηγίες όσων έμαθαν στην πατρίδα τους.

Ο Κάμπος πριν την κατάκτηση των Γενοβέζων, είχε μια αξιόλογη παραγωγή δημητριακών, λαχανικών, ροδιών, μούρου και κρασιού. Οι μουριές ήταν άφθονες και υπήρχε ευχέρεια τροφής για τους μεταξοσκώληκες επομένως η παραγωγή μεταξιού απέδιδε ένα σοβαρό εισόδημα και για αρκετούς αιώνες υπήρξε πηγή πλούτου για τη Χίο. Στην πορεία, στα περιβόλια κυριαρχούσαν τα εσπεριδοειδή, τα αρχοντικά αποτελούσαν κατοικίες που συνδέονταν άμεσα με την παραγωγή. Περιελάμβαναν την κεντρική κατοικία, το κατάλυμα όπου φιλοξενούνταν τα άτομα που εργάζονταν στο κτήμα και το παράρτημα που σχετιζόταν με την παραγωγή. Περιλαμβάνει συνεπώς, το ύφος των τριών κατηγοριών των Ρωμαϊκών επαύλεων της *Villa urbana*, της *Villa rustica* και της *Villa fructaria*¹¹.

Εικ. 13 Αρχοντικό «Περλέας»
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Εικ. 14 Στενός δρόμος στον Κάμπο
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Εικ. 15 Αρχοντικό «Μαρκόπολις» του 1875
(Φωτ. Δ. Μιωτέρης)
Πηγή: www.facebook.com

Εικ. 16 Αρχοντικό «Περλέας»
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Εικ. 17 Αρχοντικό «Περλέας»
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Εικ. 18 Αρχοντικό «Περλέας»
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Η αρχιτεκτονική του Κάμπου

Την εποχή της Γενοουκρατίας ξεκίνησαν να εμφανίζονται οι πρώτες κατοικίες στον Κάμπο¹² που είχαν την ονομασία 'Πύργοι'. Στην πορεία των χρόνων και συγκεκριμένα κατά τον 17^ο με 18^ο αιώνα κάνουν την εμφάνιση τους οι μεγαλοπρεπείς επαύλεις. Βασικό χαρακτηριστικό των περιβολιών του Κάμπου, είναι οι ψηλοί τοίχοι από θυμιανούσικη πέτρα¹³ που

¹² Οι παλαιότερες επιρροές στην αρχιτεκτονική ανάγονται στη Βυζαντινή εποχή, παρόλο που στον Κάμπο δεν έχει διασωθεί κανένα αμιγές δείγμα Βυζαντινής αρχιτεκτονικής.

¹³ Η θυμιανούσικη πέτρα αποτελούσε κύριο υλικό δόμησης για τις κατοικίες του κέντρου αλλά κυρίως των αρχοντικών του Κάμπου. Λατομούταν κοντά στο χωριό Θυμιανά, νότια του Κάμπου.

¹¹ Βλ. Μπλαντζώνη, Π. (2017) *Αρχιτεκτονική Κληρονομιά: Παραδοσιακοί Οικισμοί Και Διατηρητέα Κτίρια Η Περίπτωση Της Νήσου Χίου*. Διδακτορική Διατριβή. Πάντειο Πανεπιστήμιο. σελ. 322

περιβάλλουν το κάθε κτήμα ξεχωριστά, προστατεύοντας με αυτόν τον τρόπο τα δέντρα.

Εικ. 19 Αρχοντικό «Καλουτάδικο» (Φωτ. Γ. Μουτσάτσος)
Πηγή: www.facebook.com

Εικ. 20 Αρχοντικό «Μαχαιριάδικο»
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Εικ. 21 Αρχοντικό «Τεπτέρικο»
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Τα τυπικά Καμπούσικα αρχοντικά είναι διώροφα, στο ισόγειο είναι οι αποθηκευτικοί χώροι, ενώ οι κατοικήσιμοι χώροι βρίσκονται στον δεύτερο όροφο όπου η θέα δεν εμποδίζεται από τα δέντρα. Οι αυλόπορτες στον Κάμπο είναι στην πλειοψηφία τους τοξωτές. Στο τόξο υπάρχει το οικόσημο κάθε οικογένειας και δημιουργείται από σκαλισμένη πέτρα από τα Θυμιάνα. Ο κεντρικός διάδρομος που διασχίζει το κτήμα, ιδιαίτερα στα μεγάλα κτήματα, είναι αρκετά φαρδύς ώστε να πραγματοποιείται εύκολα η μετακίνηση των εσπεριδοειδών.

Παρατηρείται ιδιαίτερη τεχνοτροπία που είναι φτιαγμένες οι πόρτες, τα παράθυρα, τα σκαλισματα των θυρών, οι οροφές, οι κλίμακες, τα αίθρια, τα κλιμακοστάσια, οι πέτρινες υδρορροές, η διακόσμηση των εξωτερικών τοίχων, τα βοτσαλωτά δάπεδα, οι αυλές κ.α.. Οι ευρύχωρες αυλές περιλαμβάνουν σέρνες και μαγγανοπήγαδο, τα οποία χρειαζόνταν για το πότισμα των περιβολιών.

Εικ. 22 Αυλόπορτα στον Κάμπο της Χίου
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Εικ. 23 Αυλόπορτα στον Κάμπο της Χίου
Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Εικ. 24 Αυλόπορτα στον Κάμπο της Χίου
Πηγή: www.in.gr

Εικ. 25 Αυλόπορτα στον Κάμπο της Χίου
Πηγή: www.chiosnet.gr

Όταν οι Τούρκοι κατέκτησαν τη Χίο, τα δεδομένα του Κάμπου δεν άλλαξαν και μέχρι τον 19ο αιώνα η Χίος θεωρούταν η Βενετία της ανατολής. Η σφαγή του 1822 αφανίζει ανθρώπους, κτίσματα και κτήματα. Ενώ ο σεισμός του 1881 καταστρέφει ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των αρχοντικών του κάμπου. Μετά το χαλασμό¹⁴, οικοδομήθηκαν νέες κατοικίες στην ίδια θέση, με την ίδια πέτρα ενώ οι νέοι μαντρότοιχοι προσαρμόστηκαν στο ήδη υπάρχον περιβάλλον.

Η περιοχή έχει κηρυχθεί «ιστορικός τόπος» και «παραδοσιακός οικισμός», προστατευόμενος από το ΥΠ.ΠΟ.. Ο Κάμπος, πλέον, είναι ευρέως γνωστός για τα περιβόλια εσπεριδοειδών, αλλά και τα παλιά αρχοντικά σπίτια. Τα τελευταία χρόνια οι ιδιοκτήτες των αρχοντικών προσπαθούν με πολύ κόπο να συντηρήσουν τα περιβόλια και να αξιοποιήσουν με το καλύτερο τρόπο τη γη τους¹⁵.

¹⁴ Ο σεισμός του 1881 ήταν τόσο καταστροφικός, που έμεινε στην ιστορία της Χίου σαν ο «Χαλασμός» ή Καταστροφή.

¹⁵ Τέτοια παραδείγματα είναι το Αργέντικο, ο Περλέας, το Περιβόλι κ.α.

Το αρχοντικό Ζερβούδη

Τοποθεσία : οδός Αθανασίου & Ισμήνης Γκιάλα 25, Χίος

Εικ. 26 Αρχοντικό Ζερβούδη

Πηγή: Αρχείο συγγραφέα

Το αρχοντικό και το περιβόλι της οικογένειας Ζερβούδη βρίσκονται στην περιοχή του Χριστού, μία πλεονεκτική θέση στο παρελθόν λόγω της εγγύτητάς της με την πόλη, και γι' αυτό ήταν περιζήτητη από Γενοβέζους και Οθωμανούς κατακτητές. Το αρχοντικό Ζερβούδη, το οποίο αποτελεί τμήμα του δομικού ιστού του Κάμπου τοποθετείται επί της οδού Αθανασίου & Ισμήνης Γκιάλα 25.

Συμφώνα με το διαδικτυακό άρθρο του Βασίλη Αγιαννίδη «Το αρχοντικό και η οικογένεια Ζερβούδη»¹⁶, αποτελείται από 548 τετραγωνικά μέτρα μέσα σε κτήμα 2 στρεμμάτων και έχει ύψος περίπου 11 μέτρα. Έχει

¹⁶ Αγιαννίδης Β. (2018). "Το αρχοντικό και η οικογένεια Ζερβούδη", *Aplotaria*. [online]. Διαθέσιμο στο <https://www.aplotaria.gr/zervoudis-mansion/> [Προσπελάσθηκε 10 Ιουλίου 2021].

χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο από το Υπ. Πολιτισμού (ΦΕΚ 709/Β/10-09-1993)¹⁷. Απέχει 500 μέτρα από τη θάλασσα και 1000 μέτρα από το κέντρο της πόλης. Πρόκειται για ένα διώροφο κτήριο εκλεκτικιστικού ρυθμού με έντονες νεοκλασικές επιρροές. Παλαιότερα, το κτήριο καταλάμβανε έκταση 20 στρεμμάτων περίπου, είχε σχήμα σχεδόν τέλειου παραλληλογράμμου ενώ περιβαλλόταν από τέσσερις δημοτικές οδούς. Η οικοδόμησή του μαρτυρείται από το έτος 1883. Κύριο υλικό δόμησης είναι η πέτρα Θυμιανών, αλλά και το λευκό μάρμαρο στις επιμέρους κατασκευές όπως η πλατιά σκάλα και η είσοδος.

Έχει κτιστεί κατά μήκος του δρόμου, με πρόσοψη προς τη Δύση. Σχηματίζει ορθογώνιο παραλληλεπίπεδο, το οποίο τέμνεται κάθετα στο μέσον περίπου της βόρειας πλευράς. Ο παράλληλος με την κεντρική οδό διάδρομος, γύρω από τον οποίο οργανώνονται οι υπόλοιποι χώροι, συνιστά τον άξονα συμμετρίας ισογείου και ορόφου¹⁸.

Η κατοικία οικοδομήθηκε από τον Νικόλαο Γεωργίου Ζερβούδη. Το αρχοντικό παραμελήθηκε για αρκετά χρόνια. Μετά τον θάνατο, το 1987, της τελευταίας ενοίκου του, Πόπης Κίμωνος Ζερβούδη, οι ζημιές στη στέγη, τα ανοικτά παραθυρόφυλλα και οι σπασμένοι υαλοπίνακες προξένησαν σοβαρές καταστροφές¹⁹. Τα ζωγραφιστά δάπεδα του ορόφου φθάρηκαν πιθανόν από την πρώτη δεκαετία εγκατάστασης της οικογένειας.

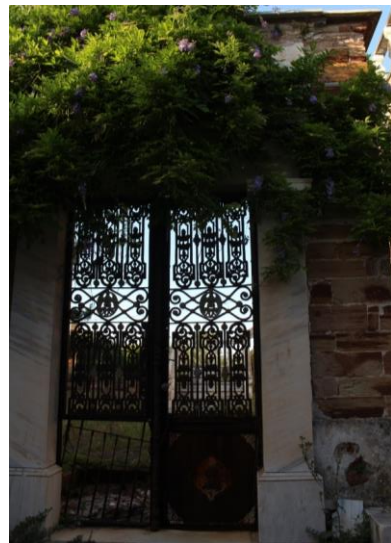
¹⁷ Chioshouses.gr. n.d. "Αρχοντικό Ζερβούδη. [online] Διαθέσιμο στο : <http://www.chioshouses.gr/projects/mansions/8> [Προσπελάσθηκε 10 Ιουλίου 2021].

¹⁸ Αγιαννίδης Β. (2018). "Το αρχοντικό και η οικογένεια Ζερβούδη", *Aplotaria*. [online]. Διαθέσιμο στο <https://www.aplotaria.gr/zervoudis-mansion/> [Προσπελάσθηκε 10 Ιουλίου 2021].

¹⁹ ο.π.

Οι Αυλόπορτες και τα Βοτσαλωτά

Στη νότια πλευρά του κτήματος υπάρχουν δύο αυλόπορτες. Μία παραδοσιακή καμπούσικη με τόξο και δίχρωμους θολίτες θυμιανούσικης πέτρας και μία νεοκλασική με σταγόνες και εγχάρακτα τη χρονολογία 1883 και τα αρχικά Ν.Γ.Ζ.. Το αέτωμα από λευκό μάρμαρο κοσμεί ανάγλυφη κεφαλή της Αθηνάς. Ο αύλειος χώρος καλύπτεται με ασπρόμαυρο βοτσαλωτό με μοτίβα σχηματοποιημένων φυτών, κυμάτων, ρόμβων και μαιάνδρων²⁰.

Εικ. 27 Αυλόπορτα

Εικ. 28 Αυλόπορτα

Εικ. 28 Αυλόπορτα

Εικ. 29 Βοτσαλωτά

²⁰ Αγιαννίδης Β. (2018). "Το αρχοντικό και η οικογένεια Ζερβούδη", *Αplotaria*. [online]. Διαθέσιμο στο <https://www.aplotaria.gr/zervoudis-mansion/> [Προσπελάστηκε 10 Ιουλίου 2021]

Η στέρνα και το μαγγανοπήγαδο

Εικ. 30 Στέρνα

Εικ. 31 Μαγγανοπήγαδο

Το ισόγειο

Το ισόγειο χωρίζεται σε δύο μεγάλους αποθηκευτικούς χώρους, που φωτίζονται από πέντε παράθυρα στη βόρεια και στη νότια όψη και από δύο στην ανατολική όψη και στην πρόσοψη. Στο πάτωμα του ισογείου υπάρχει τσιμεντοκονία, οι τοίχοι είναι επιχρισμένοι με σοβά ενώ σε κάποια σημεία διακρίνεται και η θυμιανούσικη λιθοδομή λόγω της φθοράς. Επίσης, οι τοίχοι δημιουργούν καμάρες με ορατά τύμπανα. Τον όροφο στηρίζουν έξι τριπλά τόξα, τα οποία φέρονται σε οκτάγωνους κίονες.

Εικ. 32 Ισόγειο

Εικ. 33 Ισόγειο

Εικ. 34 Ισόγειο

Εικ. 35 Ισόγειο

Εικ. 36 Ισόγειο

Εικ. 37 Ισόγειο

Εικ. 38 Ισόγειο

Εικ. 39 Δωμάτιο ισόγειου

Εικ. 40 Άνοιγμα ισόγειου

Εικ. 41 Άνοιγμα ισόγειου

Ο όροφος

Στον όροφο οδηγεί μια μαρμάρινη σκάλα και βεράντα, η οποία στηρίζεται σε τρεις μαρμάρινες κολόνες με διαφορετικές βάσεις και κιονόκρανα. Τα δύο σταυροθόλια με τα γύψινα κυμάτια και ανθέμια κάτω από τον εξώστη χρωματίστηκαν αρχικά με ινδικό μπλε και αργότερα με κόκκινο της Πομπηίας²¹. Η σκάλα έχει σχήμα «Π» και διαθέτει δύο μεγάλα πλατύσκαλα. Στο σημείο επαφής της με το σπίτι και σε όλο το μήκος της πρόσοψης, ο τοίχος έχει μαρμάρινη επένδυση, η οποία αναπαριστά τα κολονάκια και την κουπαστή. Η δεύτερη σκάλα είναι πιο απλή σε σχέση με την κεντρική, είναι λαξευμένη σε μονολιθικές θυμιανούσικες πέτρες.

Εικ. 42 Μαρμάρινη σκάλα

²¹Αγιαννίδης Β. (2018). "Το αρχοντικό και η οικογένεια Ζερβούδη", *Aplotaria*. [online]. Διαθέσιμο στο <https://www.aplotaria.gr/zervoudis-mansion/> [Προσπελάσθηκε 10 Ιουλίου 2021]

Εικ. 43 Δευτερεύουσα σκάλα

Εικ. 44 Δευτερεύουσα σκάλα

Όλα τα ανοίγματα της κατοικίας στον όροφο διαμορφώνονται από ξύλινα περιθυρώματα (πλαίσια) με ξύλινα τριγωνικά αετώματα, με εξαίρεση τη νότια όψη προς τον δρόμο όπου υπάρχουν γύψινα περιθυρώματα με διακοσμητικά στοιχεία. Όλα τα παράθυρα φέρουν εξωτερικά και εσωτερικά παραθυρόφυλλα. Τις γωνίες του κτιρίου κάθε όψης διακοσμούν γύψινες παραστάδες με κεραμικά κορινθιακά επίκρανα. Υπάρχουν τρεις μαρμαρινοί εξώστες στη νότια όψη και ένας στην ανατολική με σφυρήλατες κατακόρυφες ράβδους και χυτοσιδηρά κολωνάκια και φορούσια. Οι εξωτερικοί τοίχοι επιστέφονται με τέσσερις επάλληλες ζώνες ενώ η στέγη καλύπτεται με βυζαντινά κεραμίδια και κοσμείται με ακροκέραμα.

Εικ. 45 Λεπτομέρειες

Εικ. 46 Λεπτομέρειες

Εικ. 47 Λεπτομέρειες

Εικ. 48 Λεπτομέρειες

Εικ. 49 Λεπτομέρειες

Εικ. 50 Λεπτομέρειες

Εικ. 51 Λεπτομέρειες

Εικ. 52 Λεπτομέρειες

Στις ψευδοροφές από μπαγδατί υπάρχουν οροφोगραφίες όπως στους χώρους υποδοχής και σε κάποια από τα δωμάτια του ορόφου, οι οποίες απεικονίζουν τοπία, άνθη και γεωμετρικά σχέδια. Στα δωμάτια που δεν υπάρχουν οροφोगραφίες, υπάρχουν σανίδες ραμποτέ χρωματισμένες λευκές, κίτρινες και γαλάζιες. Οι εσωτερικοί τοίχοι είναι χρωματισμένοι σε τόνους της ώχρας, του γαλάζιου, του ινδικού μπλε και του πράσινου. Σε κάποιους τοίχους παρατηρείται απομίμηση ορθομαρμάρωσης έως τα 80 εκατοστά από το δάπεδο. Τα ξύλινα δάπεδα είναι όλα ζωγραφισμένα, με

εξαιρεση αυτά της κουζίνας και των λουτρών, που καλύπτονται με μαρμάρινες πλάκες²².

Στη κουζίνα είχαν τοποθετηθεί ζωγραφιστά πλακίδια στους τοίχους του φούρνου, από τη Νάπολη²³. Στον προθάλαμο της δευτερεύουσας εισόδου είναι τοποθετημένα μεγάλα κουφώματα.

Εικ. 53

Εικ. 54

Εικ. 55

²² Αγιαννίδης Β. (2018). "Το αρχοντικό και η οικογένεια Ζερβούδη", *Αρλοτάρια*. [online]. Διαθέσιμο στο <https://www.aplotaria.gr/zervoudis-mansion/> [Προσπελάσθηκε 10 Ιουλίου 2021]

²³ ο.π.

Εικ. 56 Όροφος
Πηγή:chioshouses.grΕικ. 57 Όροφος
Πηγή:chioshouses.grΕικ. 58 Όροφος
Πηγή:chioshouses.grΕικ. 59 Όροφος
Πηγή:chioshouses.grΕικ. 60 Όροφος
Πηγή:chioshouses.grΕικ. 61 Όροφος
Πηγή:chioshouses.grΕικ. 62 Όροφος
Πηγή:chioshouses.grΕικ. 63 Όροφος
Πηγή:chioshouses.grΕικ. 64 Όροφος
Πηγή:chioshouses.

Εικ. 65 Όροφος
(φωτ. Β. Αγιαννίδη)
Πηγή:aplotaria.gr

Εικ. 66 Όροφος
(φωτ. Β. Αγιαννίδη)
Πηγή:aplotaria.gr

Εικ. 67 Όροφος
(φωτ. Β. Αγιαννίδη)
Πηγή:aplotaria.gr

Εικ. 68 Όροφος (φωτ. Σ. Βογιατζή)

Πηγή: aplotaria.gr

2. Προτεινόμενη χρήση και αγροτουρισμός

Προτεινόμενη χρήση

Στόχος της επανάχρησης του αρχοντικού είναι η αξιοποίηση των δύο στρεμμάτων που κατέχει στην ιδιοκτησία του μέσω της καλλιέργειας εσπεριδοειδών αλλά και αρωματικών λουλουδιών και βοτάνων στο ισόγειο του αρχοντικού να λειτουργήσει ένα «ανοιχτό» εκθετήριο προϊόντων όπου οι επισκέπτες θα έχουν τη δυνατότητα να προμηθευτούν προϊόντα που παράγονται στο νησί της Χίου (εσπεριδοειδή, λουλούδια ή ακόμα και γλυκά του κουταλιού, μαρμελάδες κοκ.). Ο επισκέπτης θα μπορεί, παράλληλα, να απολαύσει τον καφέ του ή και κάποια σνακ στον ίδιο χώρο είτε στην αυλή του αρχοντικού όπου υπάρχει το μαγκανοπήγαδο και η στέρνα. Οι επισκέπτες θα μπορούν να συμμετέχουν σε μαθήματα μαγειρικής, στη συγκομιδή εσπεριδοειδών, σε οργανωμένες ξεναγήσεις στον Κάμπο και σε διάφορες άλλες δράσεις στα πλαίσια του αγροτουρισμού.

Στον όροφο θα υπάρχουν διαμερίσματα όπου θα δίνουν την δυνατότητα σε περιορισμένο αριθμό ατόμων να διαμείνουν στο αρχοντικό. Ενώ, το ισόγειο θα καλύπτει και τις ανάγκες των επισκεπτών του «ξενοδοχείου» για πρωινό κ.α.

Αυτή η μελέτη θα μπορούσε να συμπληρωθεί με την διαμόρφωση του κτήματος ώστε να μπορούν να πραγματοποιούνται αγροτουριστικές δραστηριότητες. Η ιδέα του αγροτουρισμού είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί στο νησί της Χίου καθώς πληρεί όλες τις προϋποθέσεις, παρόλ' αυτά δεν συναντάται στο νησί.

Ο αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός αποτελεί μια μορφή ήπιου τουρισμού, βασικό χαρακτηριστικό των διακοπών σε ένα αγρόκτημα-ξενώνα είναι η άμεση επαφή του επισκέπτη με την αγροτική ζωή, τις καλλιέργειες, με την φύση, τη χλωρίδα και την πανίδα.

Ο επισκέπτης, στα πλαίσια του αγροτουρισμού, συμμετέχει σε ένα σύνολο δραστηριοτήτων. Ενδεικτικές από αυτές είναι:

- αγροτικές δραστηριότητες (συμμετοχή στις εργασίες),
- παρατήρηση οικοσυστήματος (πουλιών, πανίδας, χλωρίδας, επισκέψεις υδροβιότοπων, κλπ.)
- αθλήματα περιπέτειας (π.χ. ράφτινγκ, πεζοπορία κλπ.),
- πολιτιστικές περιηγήσεις (π.χ. επισκέψεις σε μοναστήρια, εκκλησίες, λαογραφία μουσεία, κ.ά., παραδοσιακούς οικισμούς, αρχαιολογικούς χώρους).
- διάφορα μαθήματα (π.χ. μαθήματα αργαλειού, ελληνικών χορών, γαστρονομίας - ελληνικής κουζίνας, γευσιγνωσία, οινοποιεία, τοπικά προϊόντα, κλπ.)

Οι πιο ανεπτυγμένες αγροτουριστικά χώρες είναι οι Ισπανία, Γερμανία και Γαλλία²⁴.

²⁴ En.wikipedia.org. (2020) "Ο αγροτουρισμός". [online] Διαθέσιμο στο: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B3%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> Προσπελάστηκε 10 Ιουλίου 2021].

3. Εμπειρίες στην μεσογειακή Ευρώπη

Ακολουθούν κάποια παραδείγματα αντίστοιχης χρήσης στην Ελλάδα και στην Ιταλία, συγκεκριμένα στον Κάμπο της Χίου και στην Τοσκάνη. Η επιλογή αυτών των παραδειγμάτων έγινε διότι στον Κάμπο βρίσκεται και το αρχοντικό Ζερβούδη που αποτελεί το αντικείμενο της έρευνας μου ενώ η Τοσκάνη επιλέχθηκε διότι αποτελεί ένα πολύ καλό παράδειγμα για την τουριστική πολιτική που μπορεί να ακολουθηθεί στον Κάμπο. Τέλος, οι δύο αυτές τοποθεσίες έχουν παρόμοια αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά και χαρακτηριστικά τοπίου.

Το Αργέντικο

Ξενοδοχείο

Τοποθεσία : Αργέντη, Θέση Γκιάζι Κάμπος Χίου

Εικ. 69

Εικ. 70

Εικ. 71

Εικ. 72

Πηγή : <https://argentikonluxurysuites.reserve-online.net/>

Το Περιβόλι - Citrus

Μπαρ – Μουσείο – Καφέ

Τοποθεσία : Αργεντή 5, Κάμπος Χίου

Εικ. 73

Εικ. 74

Εικ. 75

Εικ. 76

Ο Περλέας

Ξενώνας - Καφέ

Τοποθεσία : Βιτυάδου 6-8, Κάμπος Χίου

Εικ. 77

Εικ. 78

Εικ. 79

Villa Machiavelli

14th century Villa (was built by the Machiavelli family and designed by Michelangelo)

Location: San Casciano, Tuscany, Italy

Εικ. 80

Εικ. 81

Εικ. 82

Εικ. 83

Πηγή : <https://villas-bookings.com/>

Villa il Santo

16th century Villa

Location: Barberino Val d'Elsa, Tuscany, Italy

Εικ. 84

Εικ. 85

Εικ. 86

Εικ. 87

Πηγή : <http://www.myprivatevillas.com/>

Vitigliano Relais & Spa

Resort – 1085

Location: Greve in Chianti, Tuscany, Italy

Εικ. 88

Εικ. 89

Εικ. 90

Εικ. 91

Πηγή <https://www.booking.com/>

Ville dei Medici, Fattoria de' Medici

Resort

Location: Tuscan Countryside, Italy

Εικ. 92

Εικ. 93

Πηγή : <https://www.airbnb.gr/>

Wine Resort Dievole

Wine Hotel – 1090

Location: Castelnuovo Berardenga, Tuscany, Italy

Εικ. 94

Εικ. 95

Εικ. 96

Εικ. 97

Πηγή : <https://www.dievole.it/en/>

Salvadonica

Wine Hotel

Location: San Casciano in Val di Pesa, Tuscany, Italy

Εικ. 98

Εικ.99

Εικ. 100

Εικ. 101

Πηγή <https://www.booking.com/>

La Ménagère

1896

Design: Luca Baldini and Marco Baldini (studio q-bic)

Location: Via de' Ginori, 8/R, 50123 Firenze FI, Italy

Το concept-restaurant «La Ménagère» αποτελεί έναν ιστορικό χώρο καθώς το 1896 ξεκίνησε, αρχικά, να λειτουργεί ως το πρώτο κατάστημα με οικιακά είδη στη Φλωρεντία.

Είναι ένα μη συμβατικό μέρος, όπου η οργάνωση και ο σχεδιασμός λειτουργούν ως συνδετικό μέσο για τη δημιουργία ενός ανεπίσημου περιβάλλοντος στο οποίο συναντιούνται και συνυπάρχουν κουζίνα, λουλούδια και αξεσουάρ σπιτιού.

Πηγή : <http://www.lamenagere.it/>

Εικ. 102

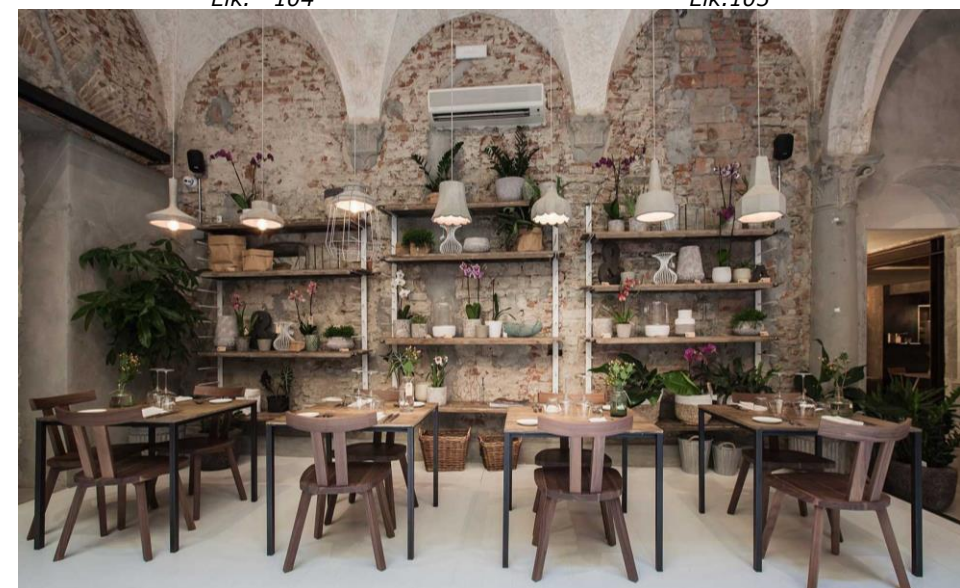
Εικ.103

Εικ. 104

Εικ.105

Εικ. 106

Vincenzo De Cotiis Palazzo Apartment

18th Century Building

Architect/ Designer: Vincenzo De Cotiis

Location: Corso Magenta, Milan, Italy

Το διαμέρισμα είναι 300 τετραγωνικά μέτρα μέσα σε ένα παλάτσο, κρυμμένο σε έναν στενό δρόμο της συνοικίας Magenta του Μιλάνο. Ο Ντε Κότις εξαρχής είχε αποφασίσει να αφήσει, ορισμένες πτυχές, ανέγγιχτες - όπως τα δάπεδα και τα ταβάνια.

«Ήταν θαύμα να το βρίσκεις έτσι. Προσπάθησα να τονίσω την προϋπάρχουσα ιστορία και τη θετική ατμόσφαιρα και να την εμπλουτίσω με κάποιες επιφάνειες που θα δημιουργούσαν μια αντίθεση. Η αισθητική είναι πολύ βίαια, αλλά διατηρεί την πολυτέλεια που περιμένει κανείς από καλά σχεδιασμένους εσωτερικούς χώρους», εξηγεί ο De Cotiis.

Η κατοικία περιλαμβάνει μια τραπεζαρία, δύο σαλόνια, ένα υπνοδωμάτιο και ένα μπάνιο, δύο γκαρνταρόμπα και κουζίνα με γραφείο.

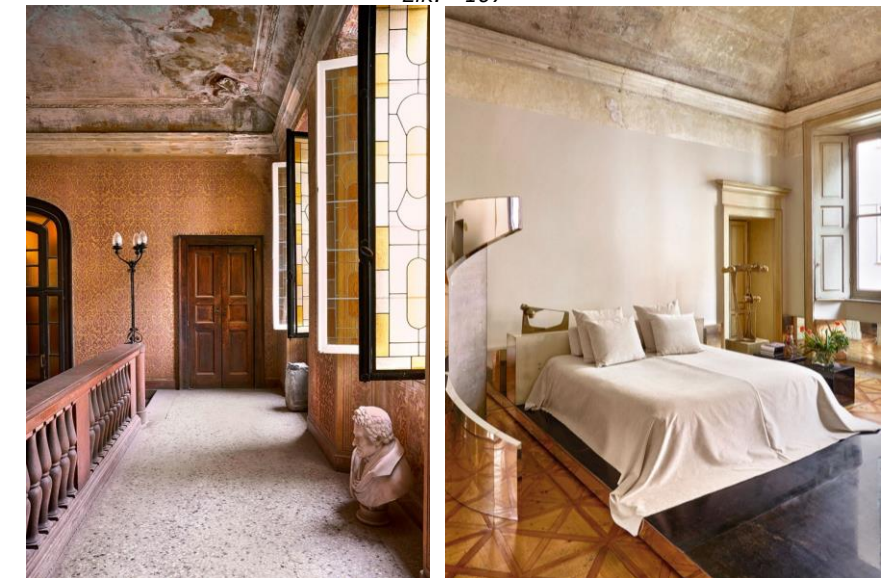
Τα μεγάλα, διασυνδεδεμένα δωμάτια, τα ψηλά ταβάνια και τα παρκέ δάπεδα - είναι γεμάτα με πλούσιο φυσικό φωτισμό που πλημμυρίζει κάθε δωμάτιο, από το μπαλκόνι που βρίσκεται στο δρόμο πίσω στην αυλή. Ο Ντε Κότις, επένδυσε όλα τα δωμάτια με ορείχαλκο προκειμένου να καλύψει όλες τις εγκαταστάσεις, όπως καλώδια πρίζες κ.λπ. αλλά και άλλες χρηστικές απαιτήσεις. Προκειμένου, τίποτα, να μην αποσπάσει την προσοχή του χρήστη, από την καθαρότητα των τεράστιων χώρων.

Τα έπιπλα είναι από τη δική του συλλογή «Progetto Domestico».

Πηγή : <https://www.milandesignagenda.com>

Εικ. 107

Εικ. 108

Εικ. 109

Εικ. 110

4 ■ Μελέτη αποκατάστασης και επαναχρησιμοποίησης

Στόχοι σχεδιασμού

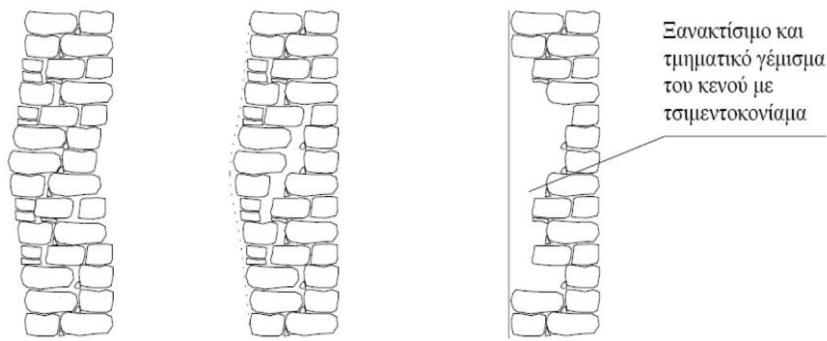
Οι στόχοι σχεδιασμού είναι αλληλένδετοι και είναι οι ακόλουθοι:

- Πρώτον, η διαμόρφωση του κτηρίου ώστε να εξυπηρετηθούν οι στόχοι της μελέτης δηλαδή η επαναχρησιμοποίηση του κτηρίου ως «ανοιχτό» εκθετήριο αγροτικών τοπικών προϊόντων και ξενώνα.
- Δεύτερος στόχος είναι να αναδεχθεί και να αποκατασταθεί ο αρχιτεκτονικός χαρακτήρας του κτηρίου,
- και τελευταίος στόχος είναι ο εκσυγχρονισμός του κτηρίου ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης εποχής και των αντιλήψεων της.

Εργασίες στερέωσης και αποκατάστασης της κατασκευής

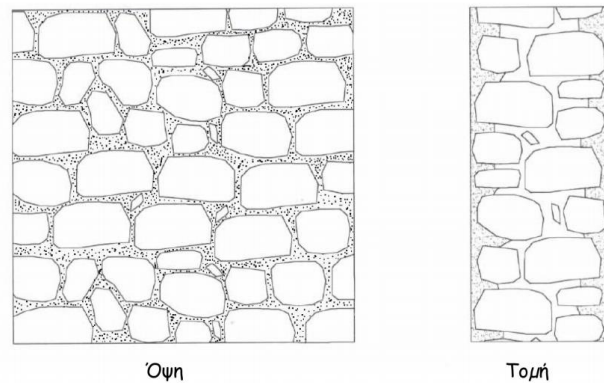
- Ενίσχυση και αποκατάσταση τοίχων

-Αναδόμηση και ενίσχυση λιθοδομών

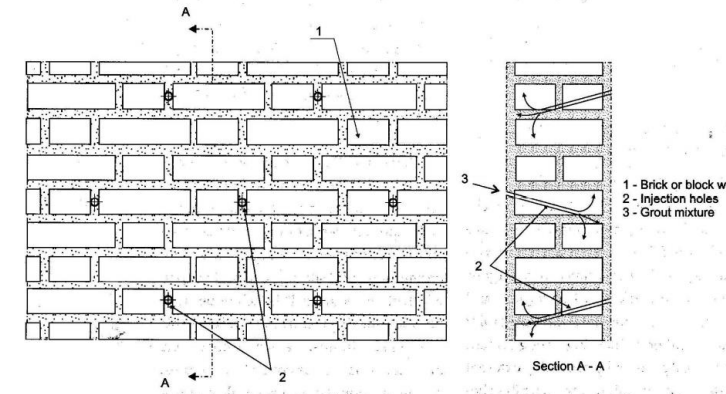
Αποκαθιστά την αντοχή των λιθοδομών αν δεν έχουν σημαντικές βλάβες, π.χ. όταν πρόκειται κυρίως για αποσάθρωση του συνδετικού κονιάματος και μετακίνηση λίθων.

-Καθαρισμός και αρμολόγηση με τσιμέντο

Ενισχύει σημαντικά την αντοχή των λιθοδομών αν δεν έχουν σημαντικές βλάβες, π.χ. όταν πρόκειται κυρίως για αποσάθρωση του συνδετικού κονιάματος και ιδίως όταν το συνδετικό κονίαμα της τοιχοποιίας είναι χωματολάσπη, δηλαδή δεν περιέχει ασβέστη.

-Ενέσεις με τσιμέντο (τσιμεντενέσεις)

Οι τσιμεντενέσεις για την σφράγιση των ρωγμών στις φέρουσες τοιχοποιίες ή στις λιθοδομές, γίνεται με σωληνάκια τα οποία έχουν τοποθετηθεί σε οπές που ανοίγονται σε βάθος στη λιθοδομή, κατά κανόνα με τσιμεντοπολτό (με λόγο νερού προς τσιμέντο 0,35 - 0,44 κατά βάρος), υπό πίεση ή και με ελεύθερη ροή.

- Ανακατασκευή του δαπέδου για να υπάρξει:

-σωστή θερμομόνωση του δαπέδου και στεγάνωση,

-στέρα υποδομή για τα δάπεδα και την καινούργια διαρρύθμιση.

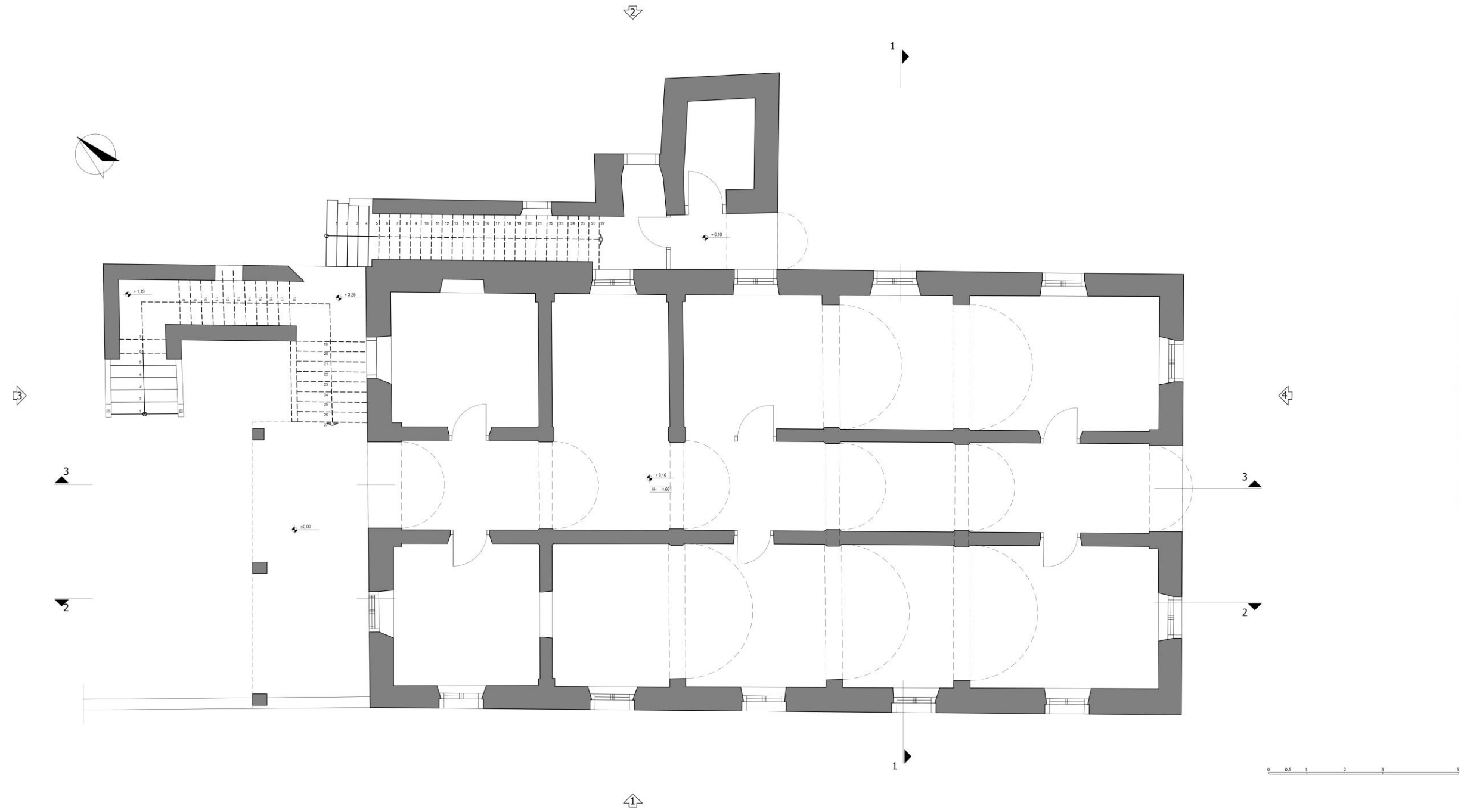
- Στο δάπεδο του ορόφου αντικαταστάθηκε η ξύλινη δομή των δαπέδων με μια μεταλλική κατασκευή.
- Κάτω από το δάπεδο του ορόφου θα δημιουργηθεί μια ψευδοροφή, η οποία θα διευκολύνει την διέλευση του κεντρικού συστήματος κλιματισμού για τον όροφο αλλά και για το ισόγειο. Όπως και των υπόλοιπων αναγκαίων δικτύων ηλεκτρολογικά, υδραυλικά κοκ.
- Το δάπεδο του παταριού θα έχει αντίστοιχη κατασκευή με αυτό του ορόφου.
- Επίσης στην στέψη των τοίχων θα τοποθετηθεί ένα περιμετρικό οπλισμένο διάζωμα για αντισεισμική ενίσχυση.
- Πλήρης ανακατασκευή της στέγης για να αποκατασταθεί η στερεότητα, η επαρκής στεγάνωση και θερμομόνωση.

Υφιστάμενη κατάσταση

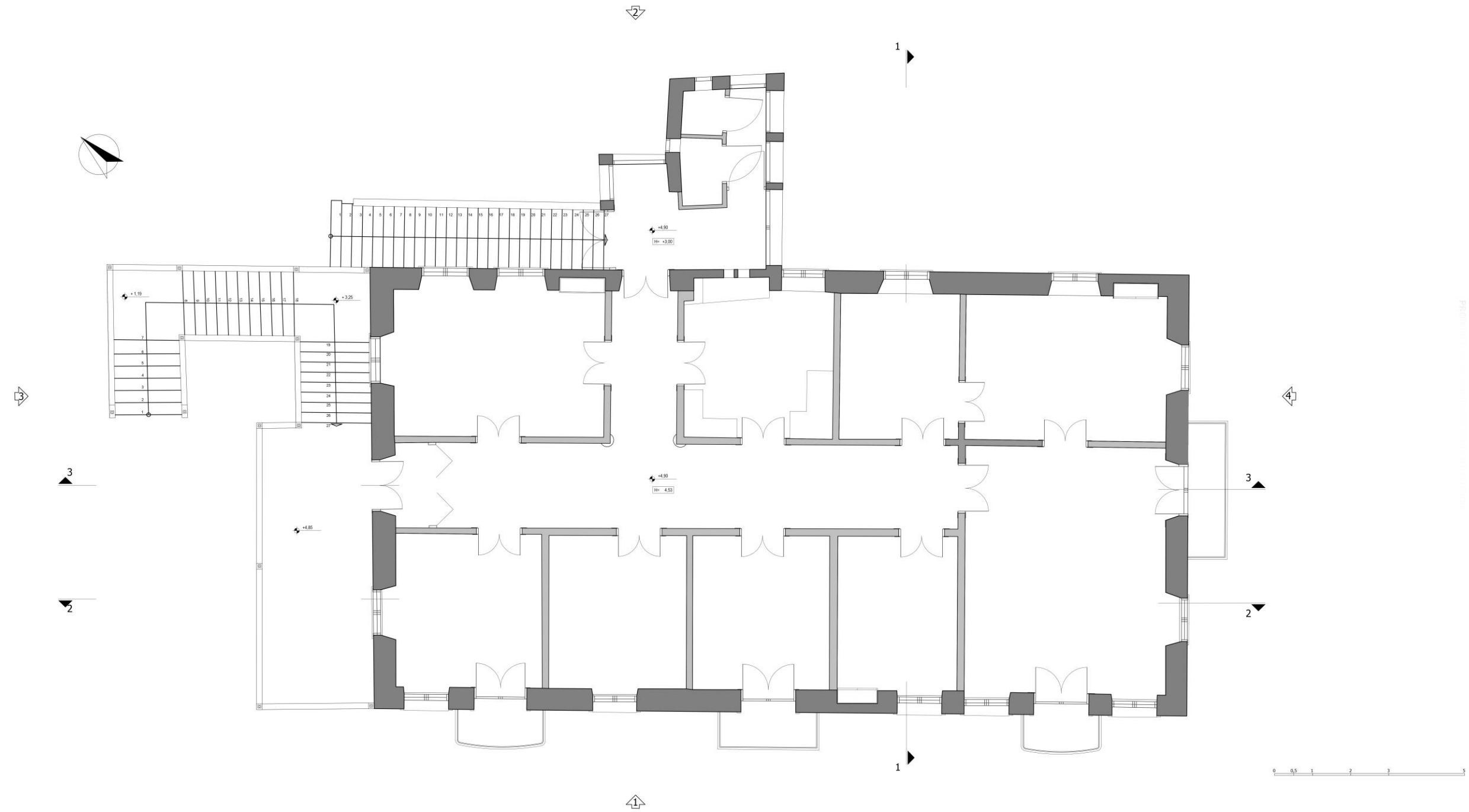

Εικ. 111 Πηγή : <https://earth.google.com/>

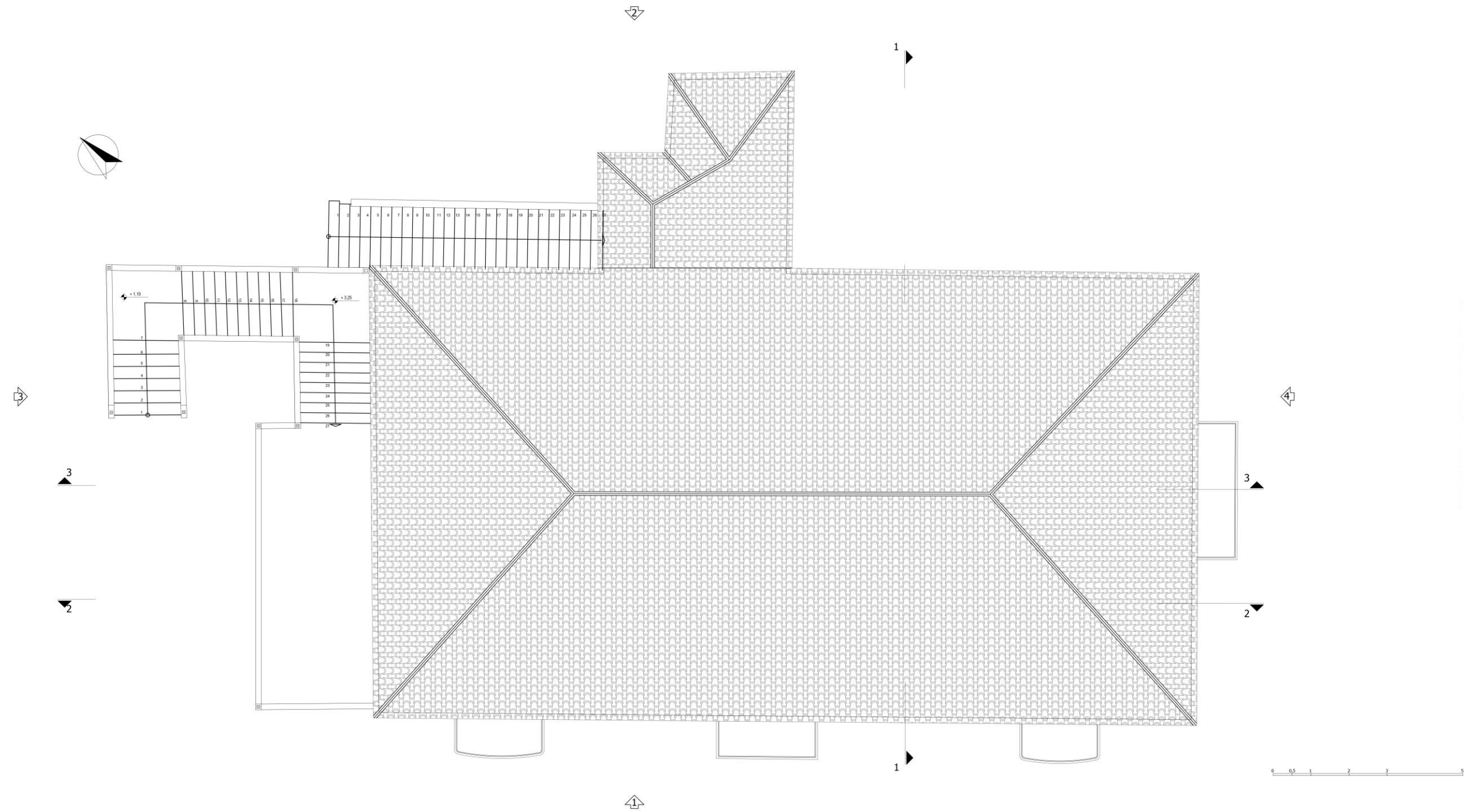
ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΟΥ

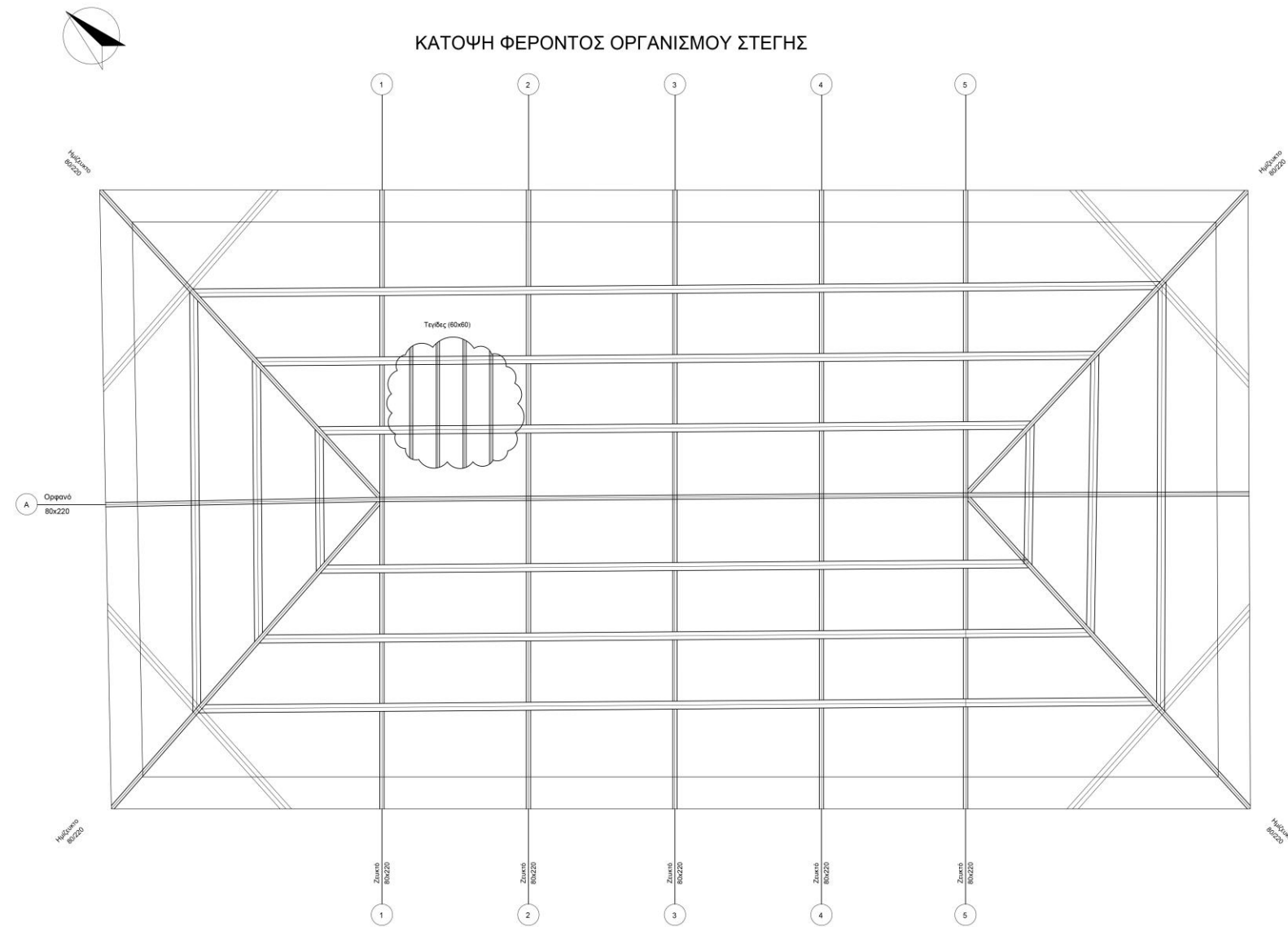

ΚΑΤΟΨΗ ΣΤΕΓΗΣ

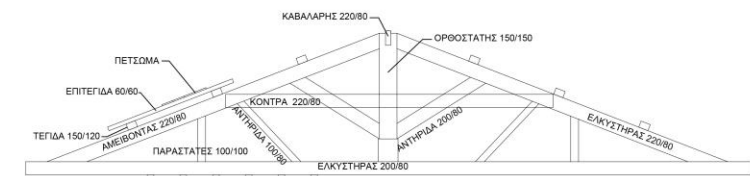

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΣΤΕΓΗΣ

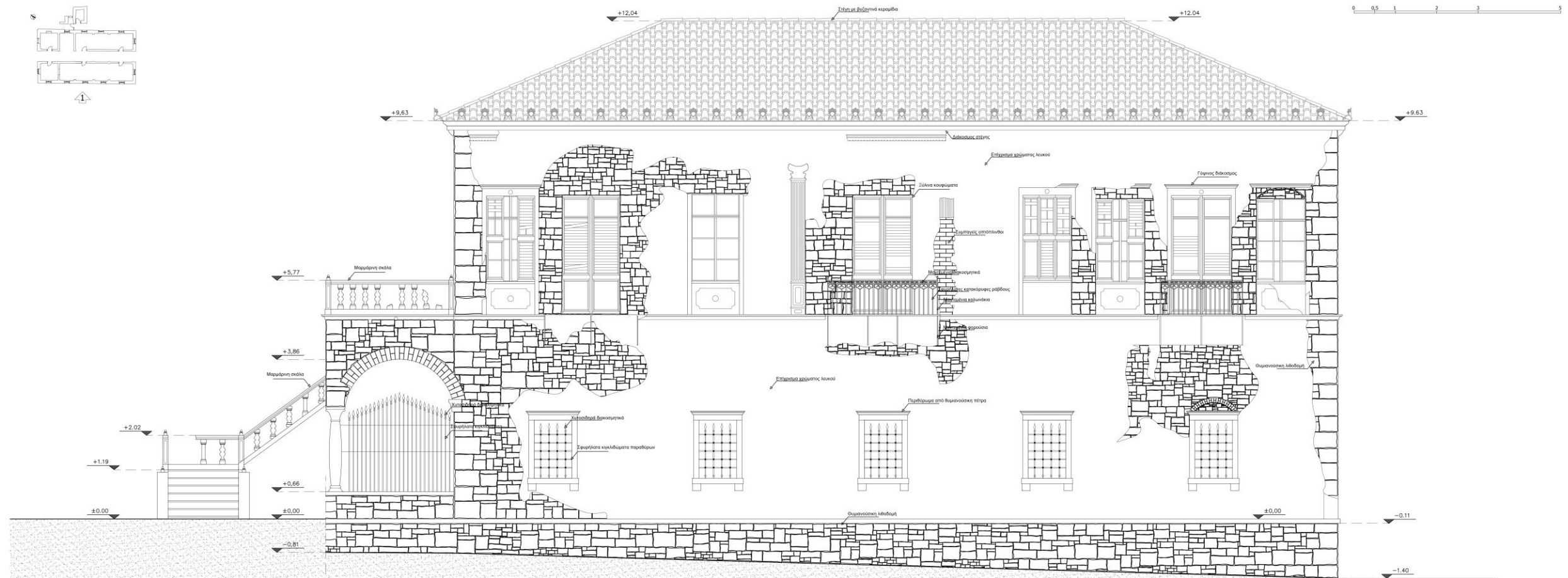
ΤΥΠΙΚΗ ΤΟΜΗ ΖΕΥΚΤΩΝ

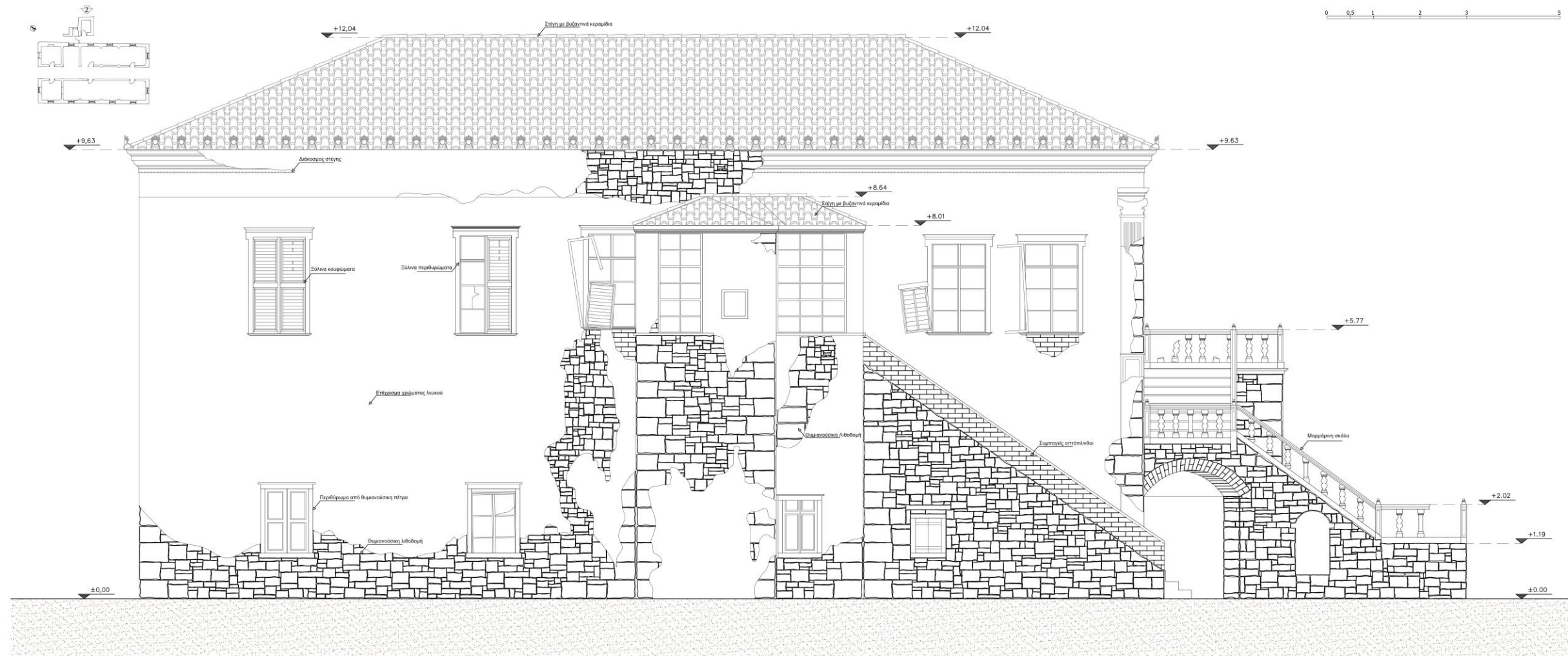
- ΚΑΒΑΛΑΡΗΣ 220/80
- ΟΡΟΦΟΣΤΑΤΗΣ 150/150
- ΑΜΕΙΒΟΝΤΑΣ 220/80
- ΑΝΤΗΡΙΔΑ 200/80
- ΠΕΤΣΟΜΑ
- ΕΠΙΤΕΓΙΔΑ 60/60
- ΠΑΡΑΣΤΑΤΕΣ 100/100
- ΤΕΓΙΔΑ 150/120
- ΚΟΝΤΡΑ 220/80
- ΑΝΤΗΡΙΔΑ 100/80
- ΕΛΚΥΣΤΗΡΑΣ 200/80

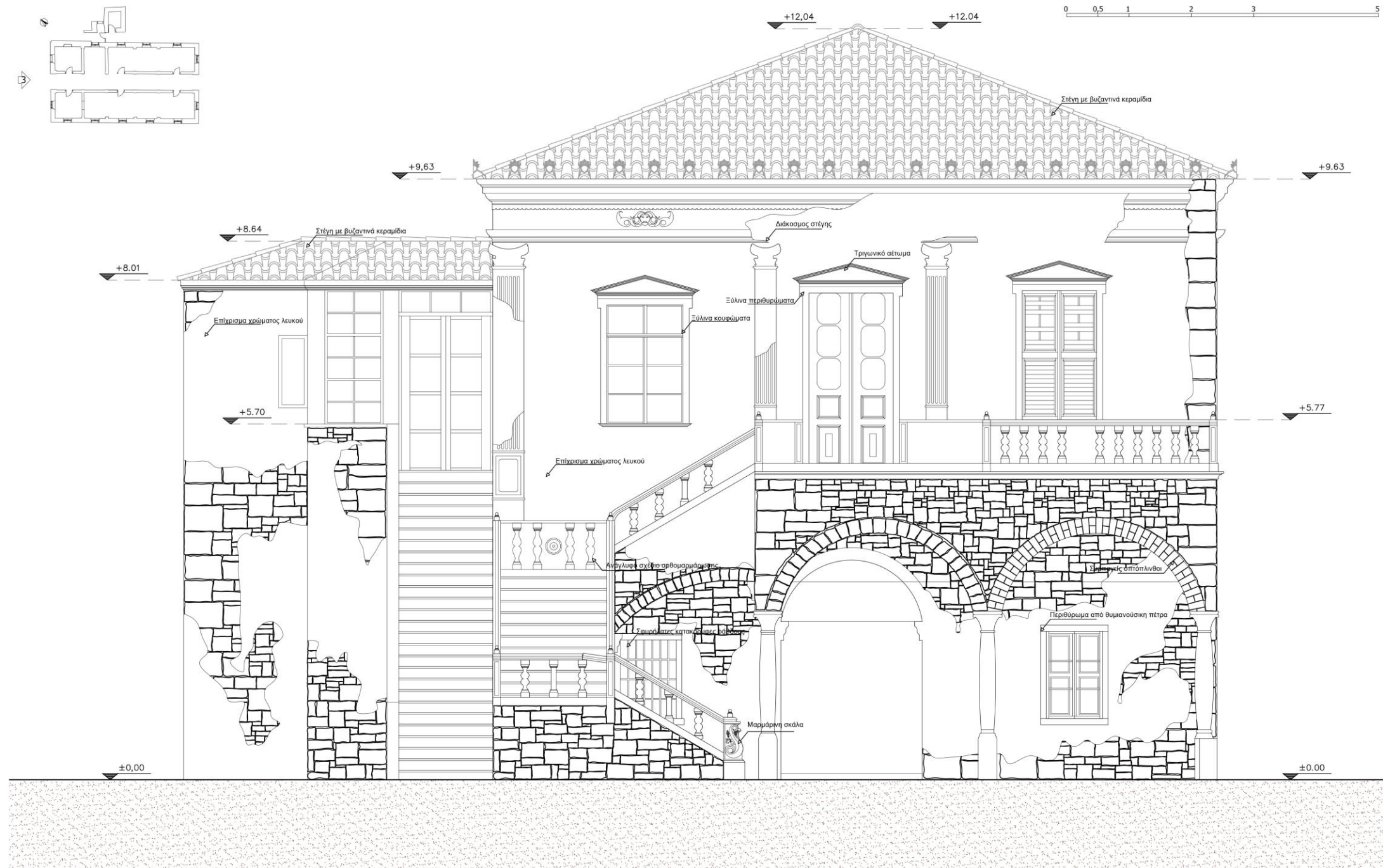
ΟΨΗ 1

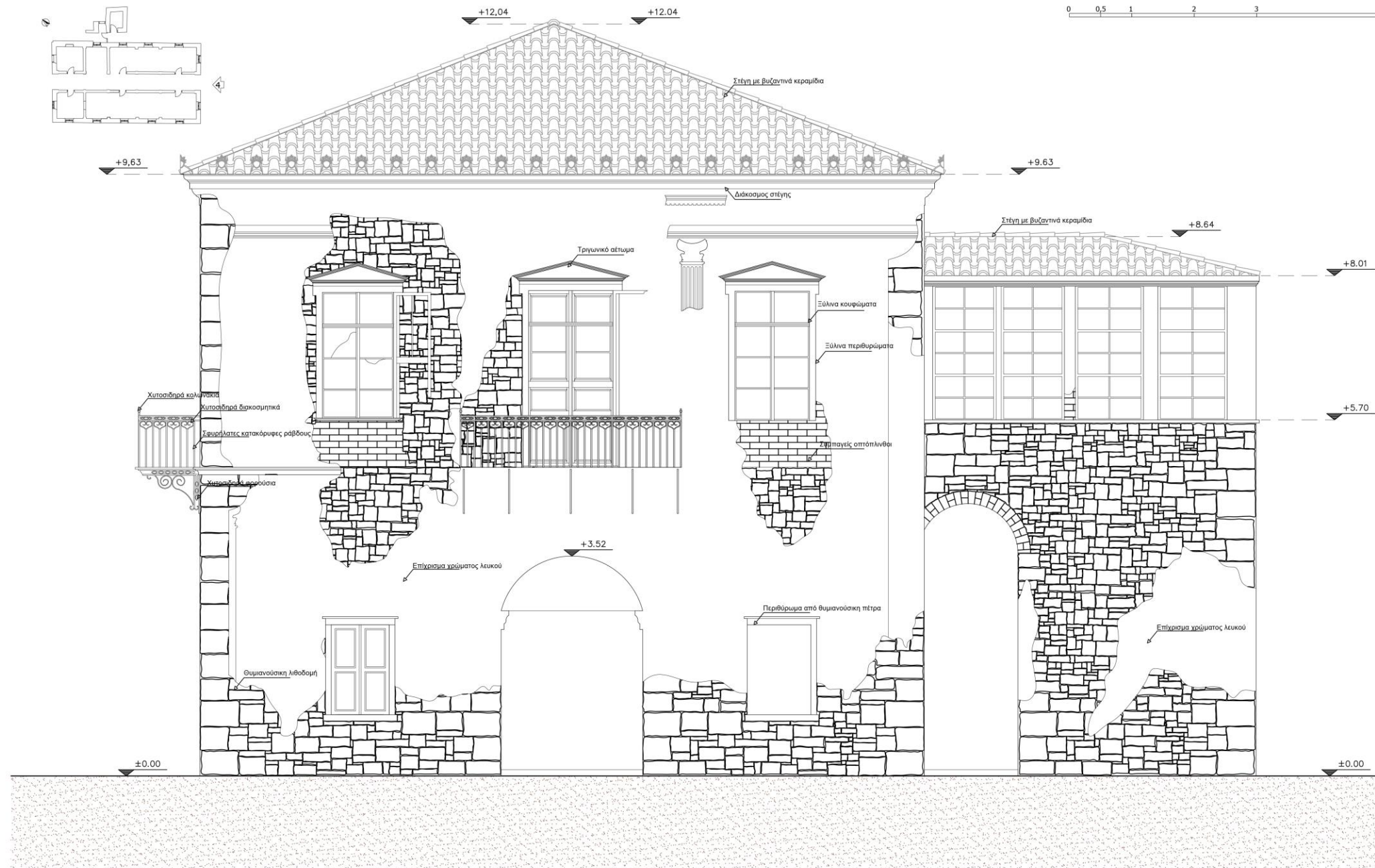
ΟΨΗ 2

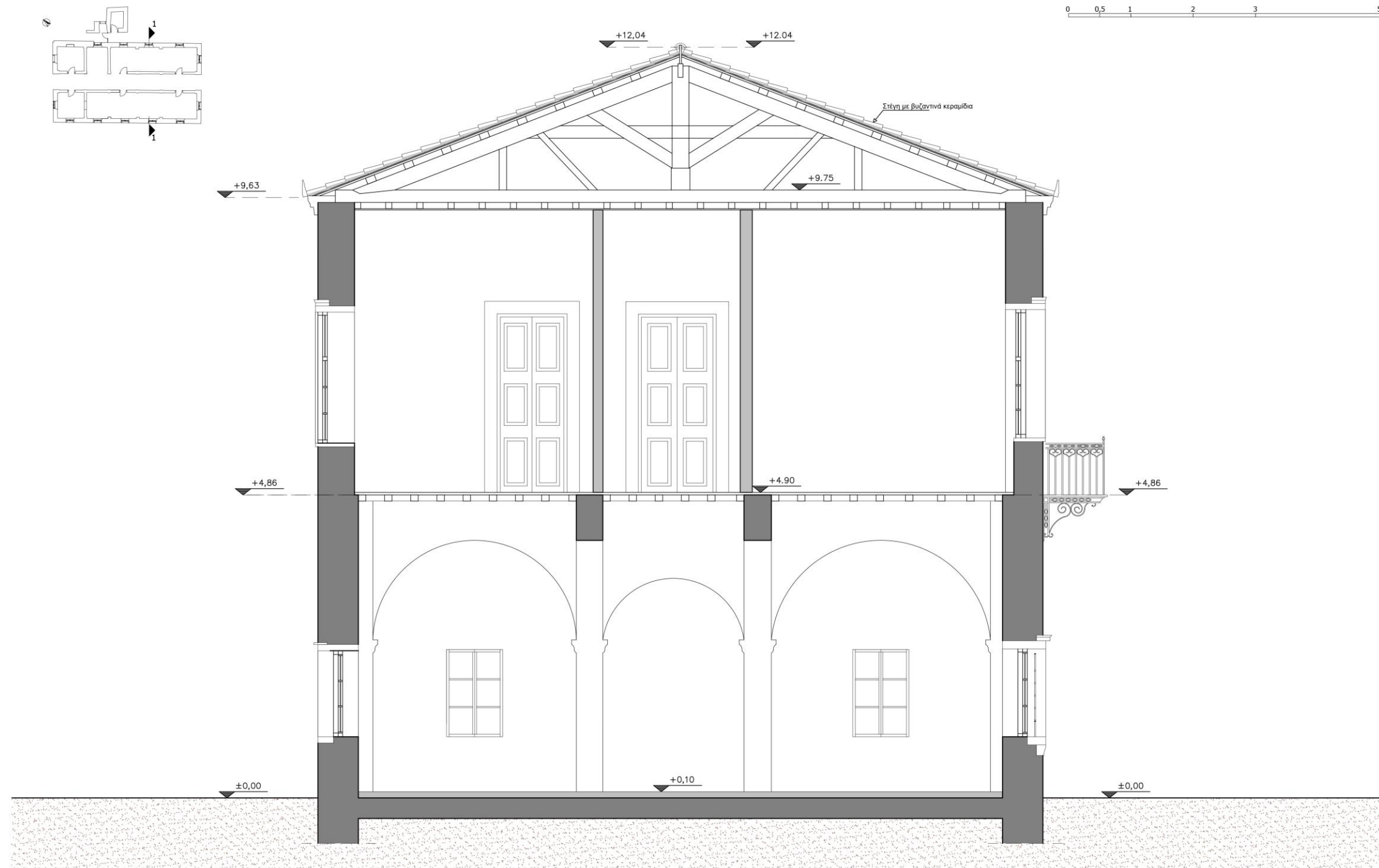
ΟΨΗ 3

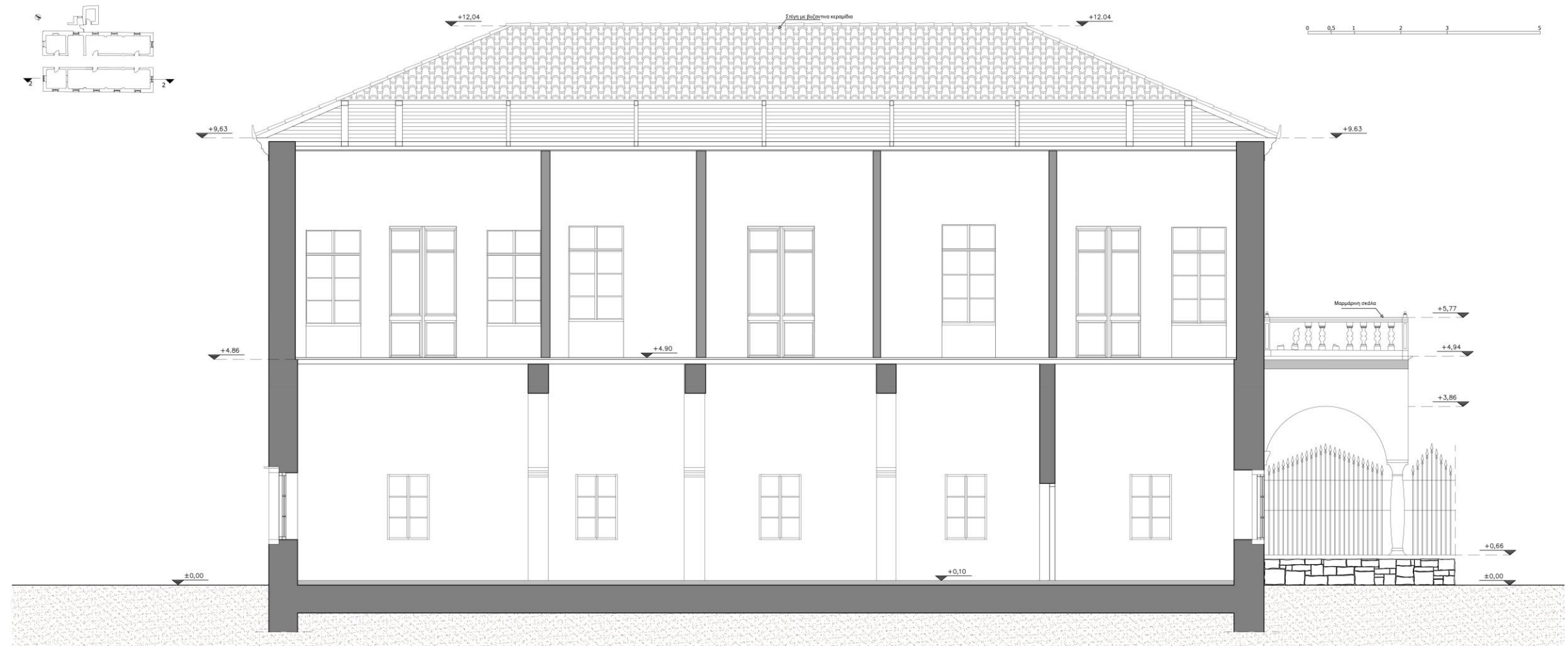
ΟΨΗ 1

TOMH 1

TOMH 2

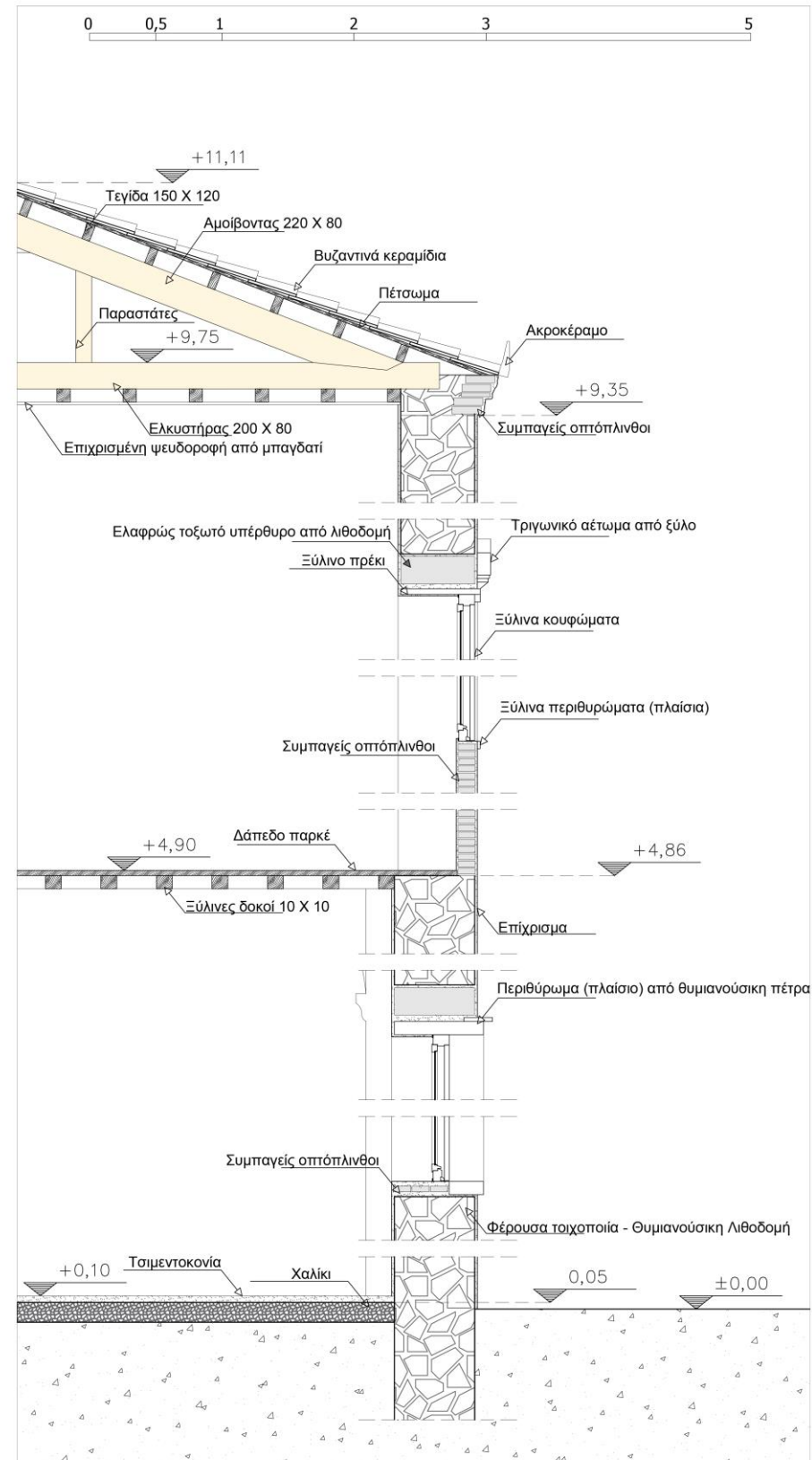

TOMH 3

ΤΟΜΗ ΚΑΘ' ΥΨΟΣ

Πρόταση

Εικ. 112

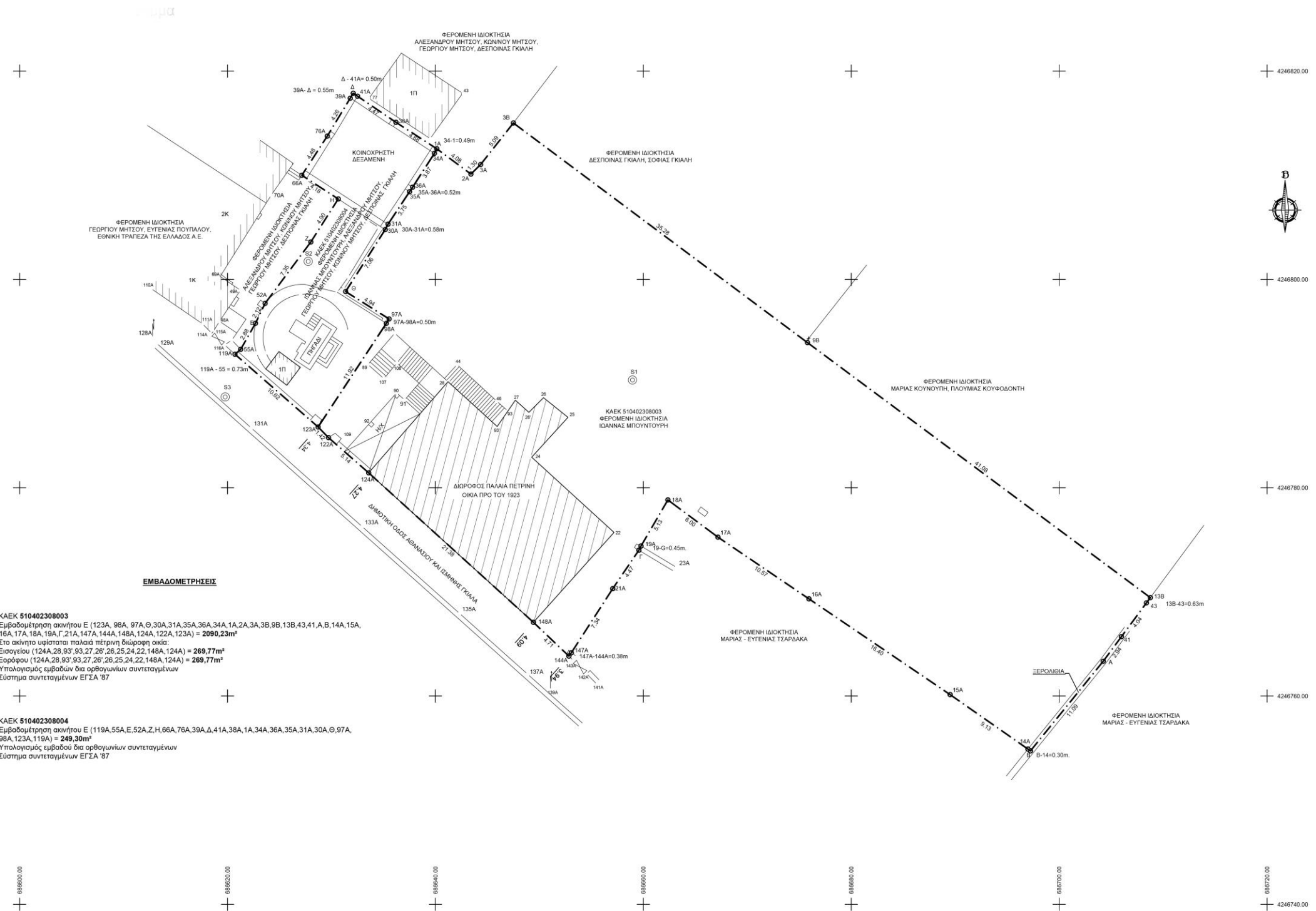
Πηγή : αρχείο συγγραφέα

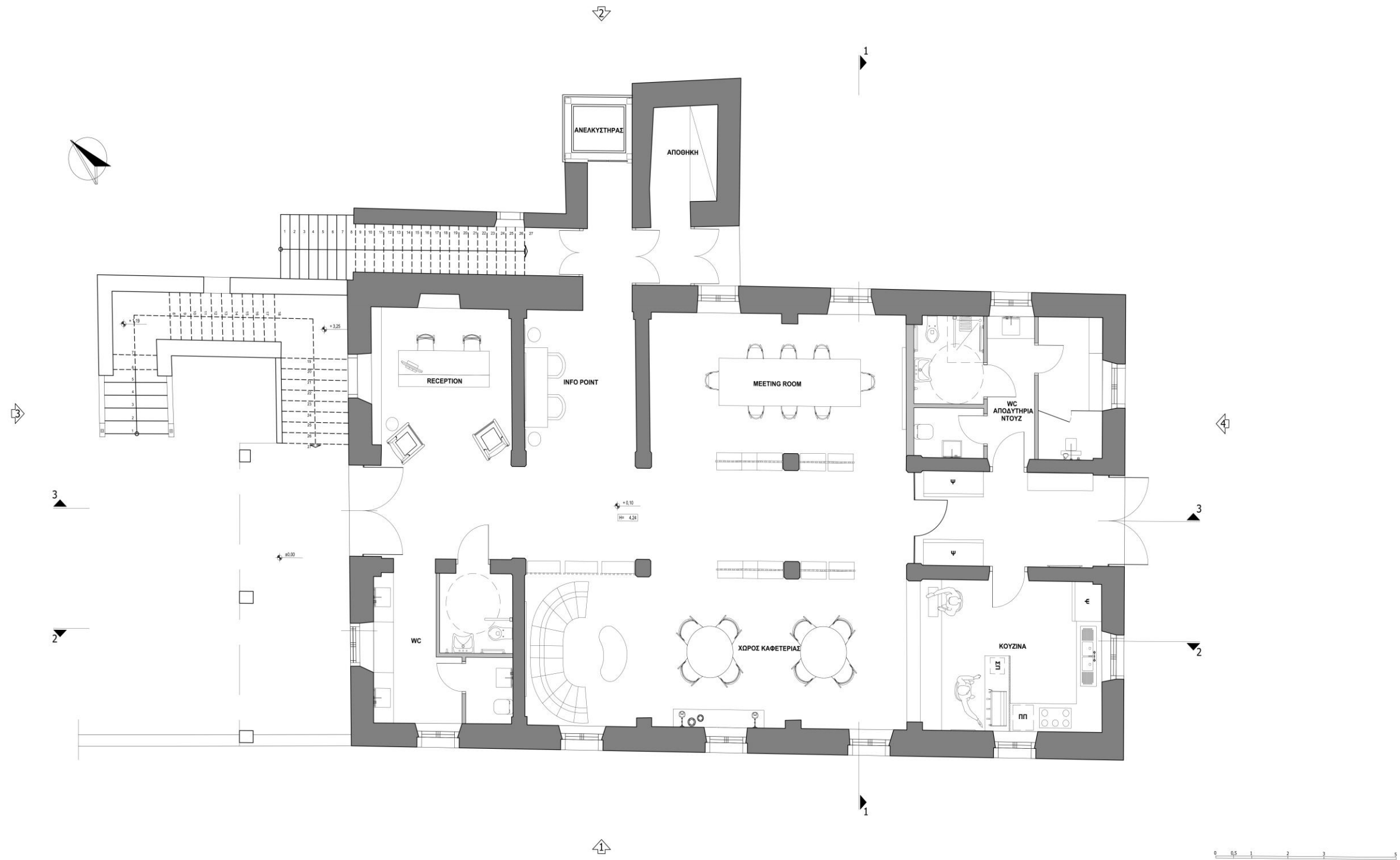
Εικ. 113

Πηγή : αρχείο συγγραφέα

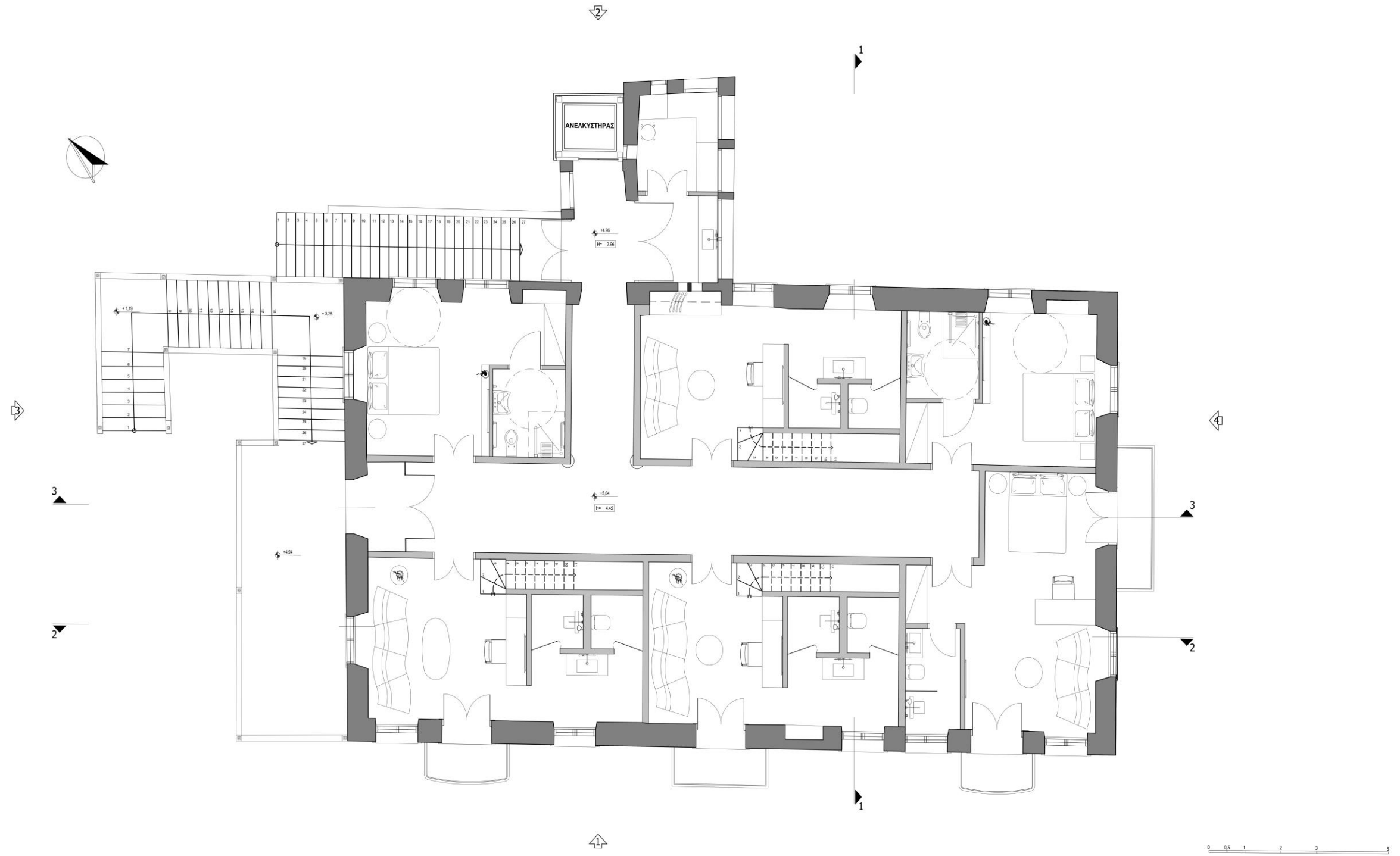
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟ

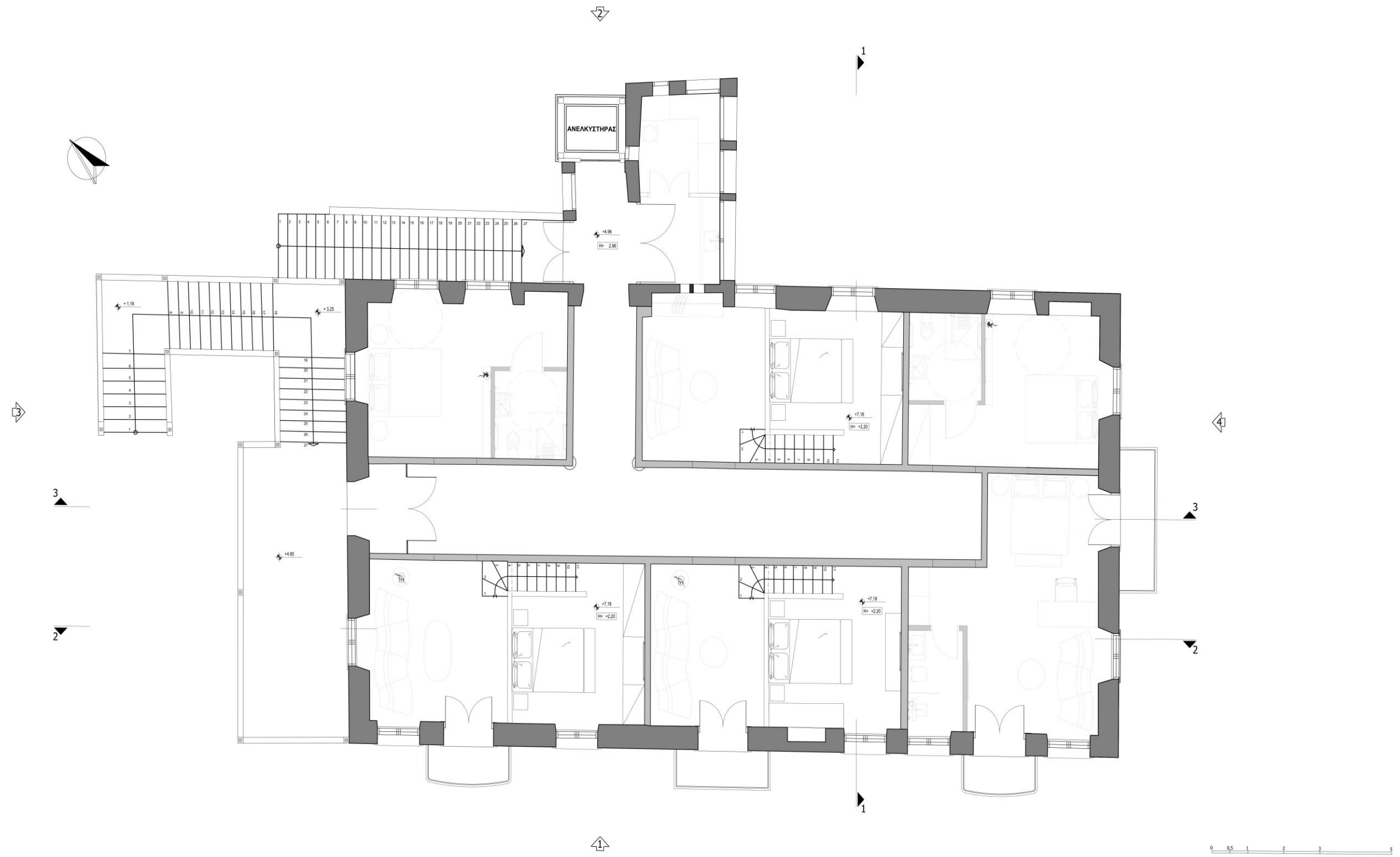
ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

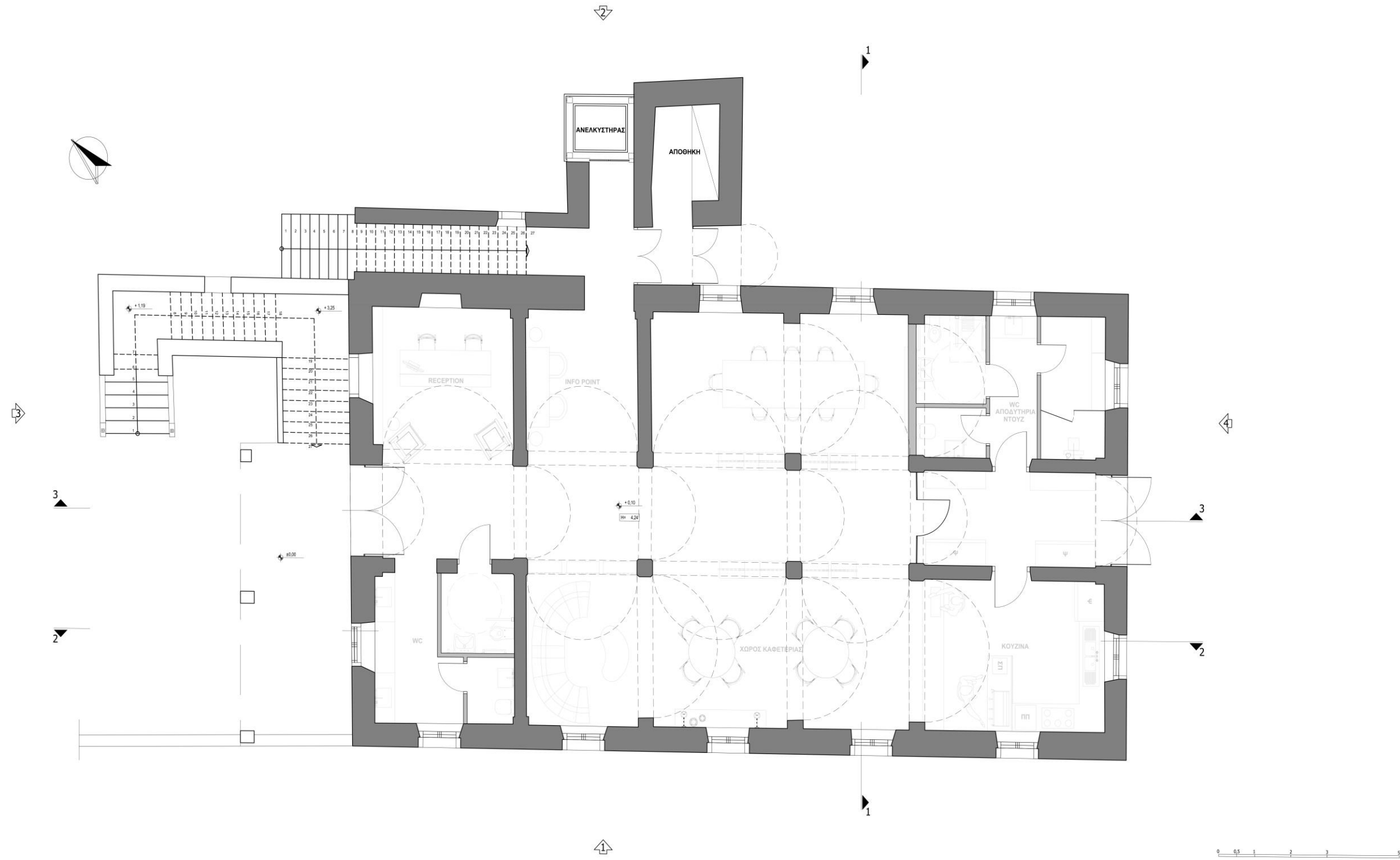
ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΟΥ

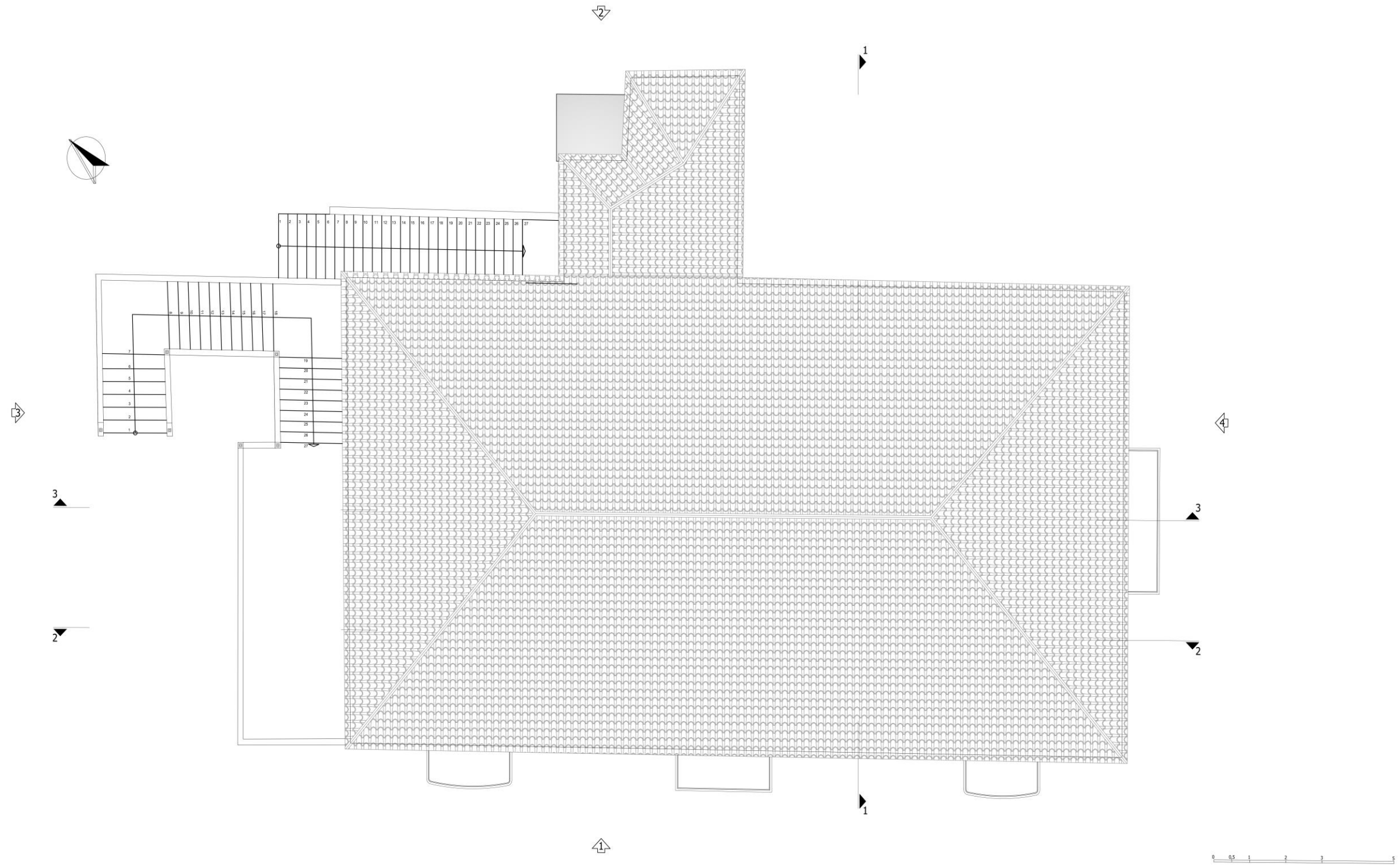
ΚΑΤΟΨΗ ΠΑΤΑΡΙΟΥ

ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΗΣ

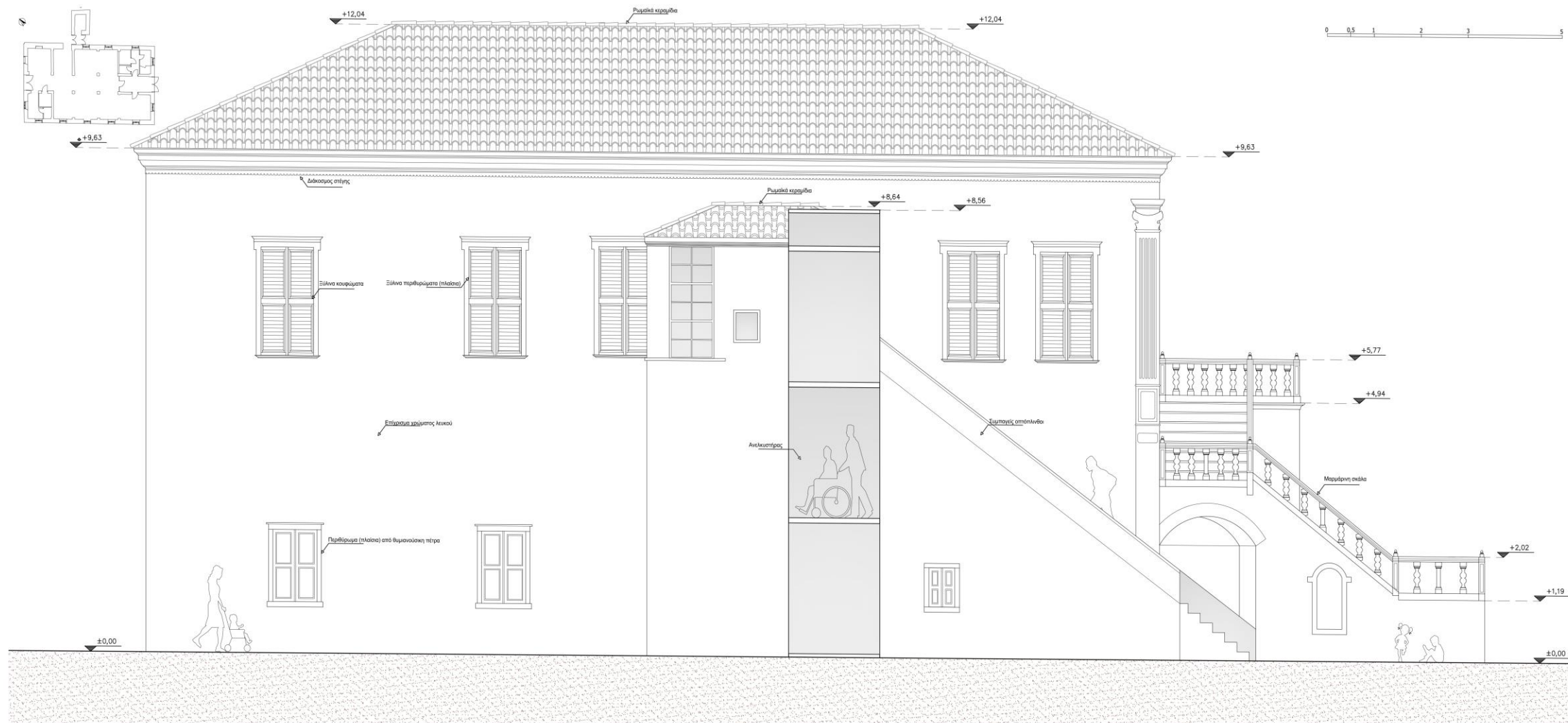
ΚΑΤΟΨΗ ΣΤΕΓΗΣ

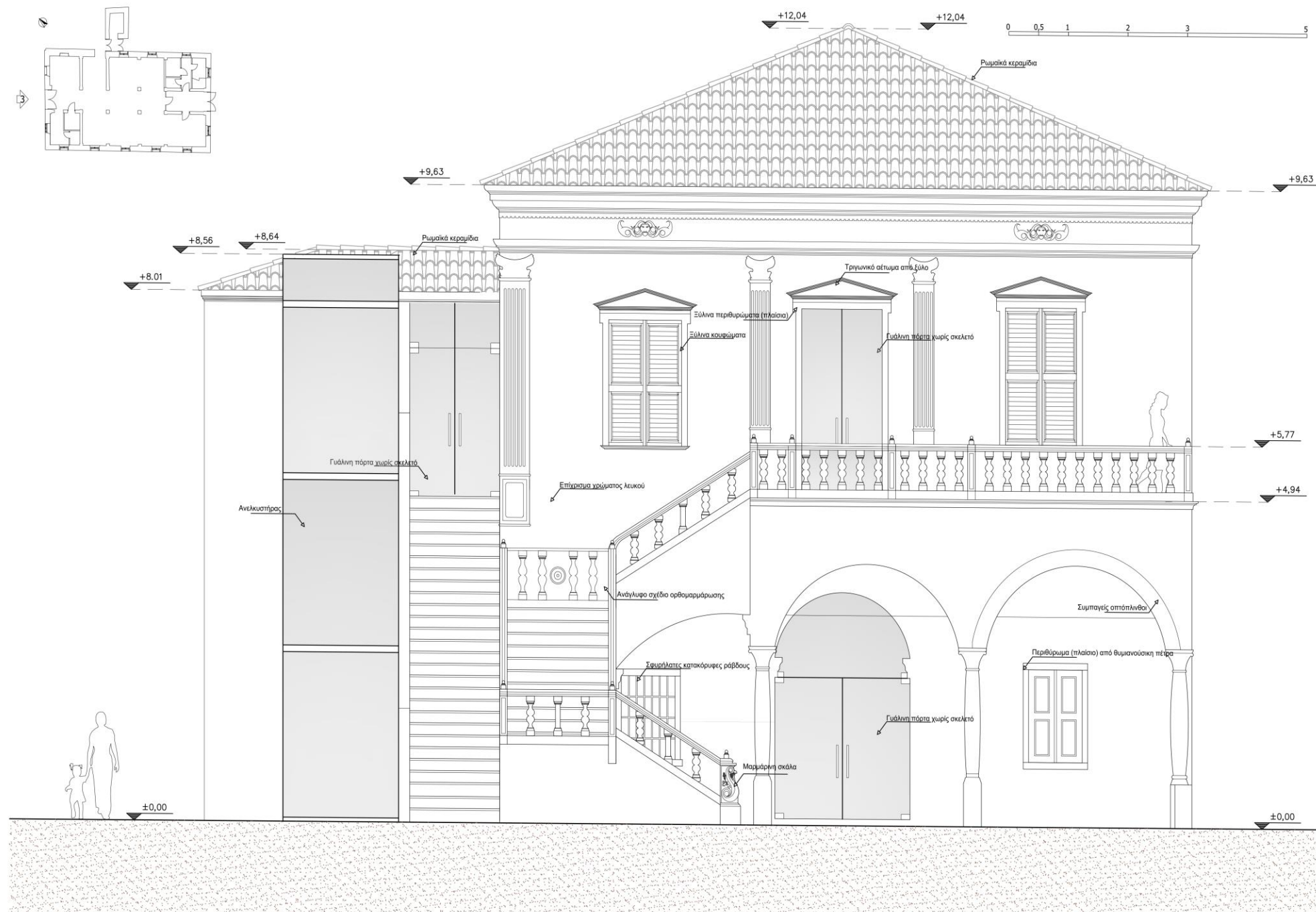

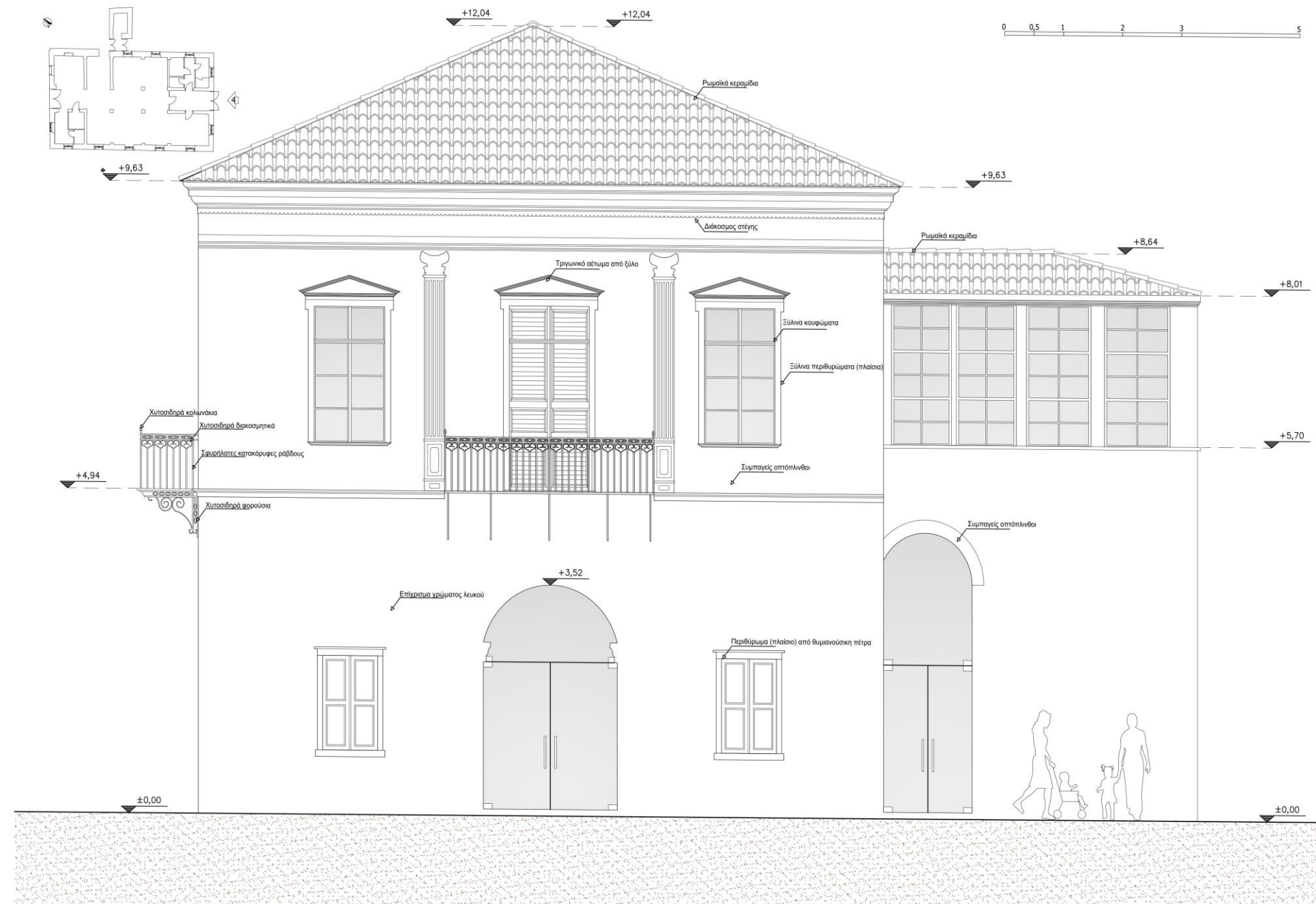
ΟΨΗ 2

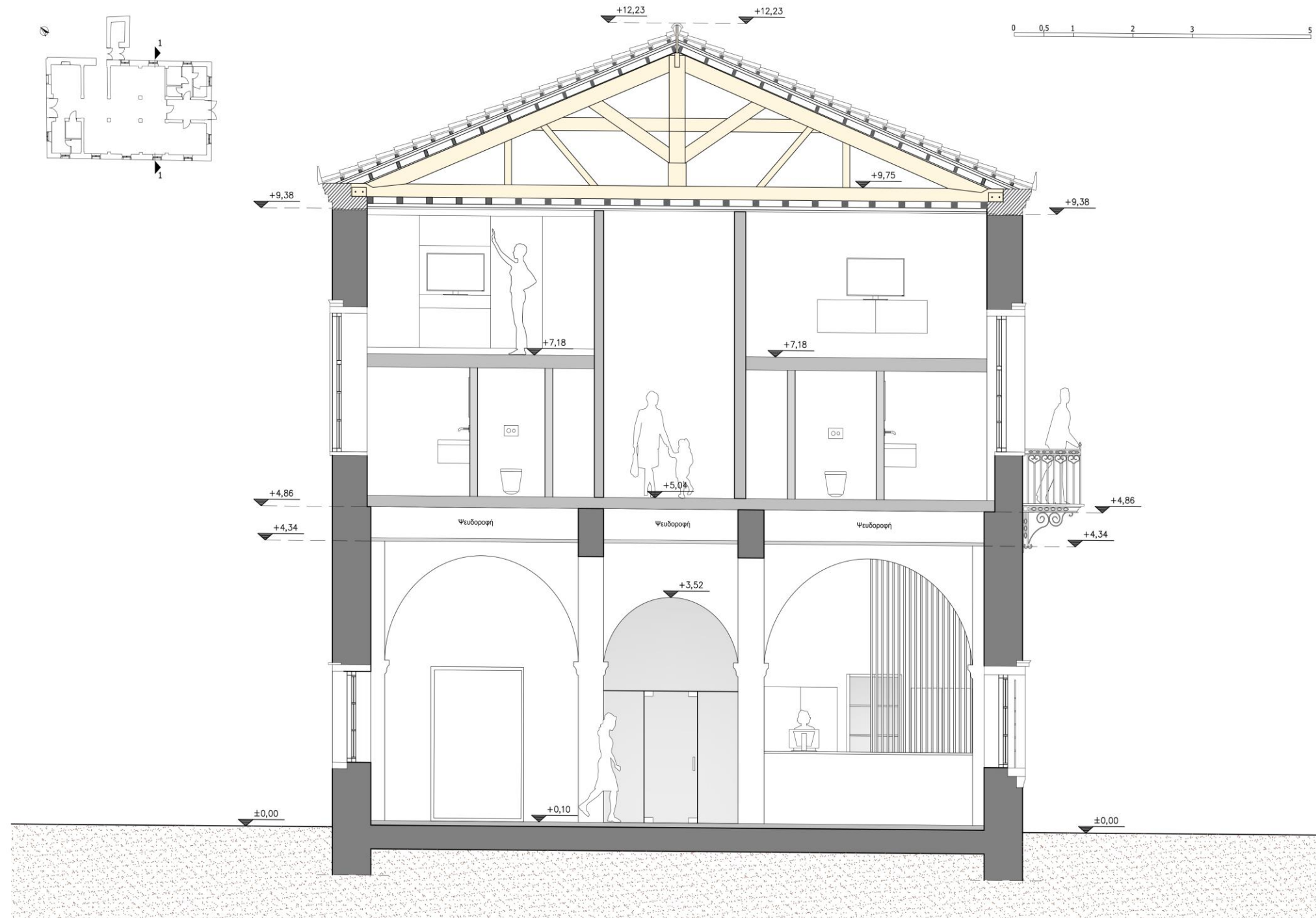
ΟΨΗ 3

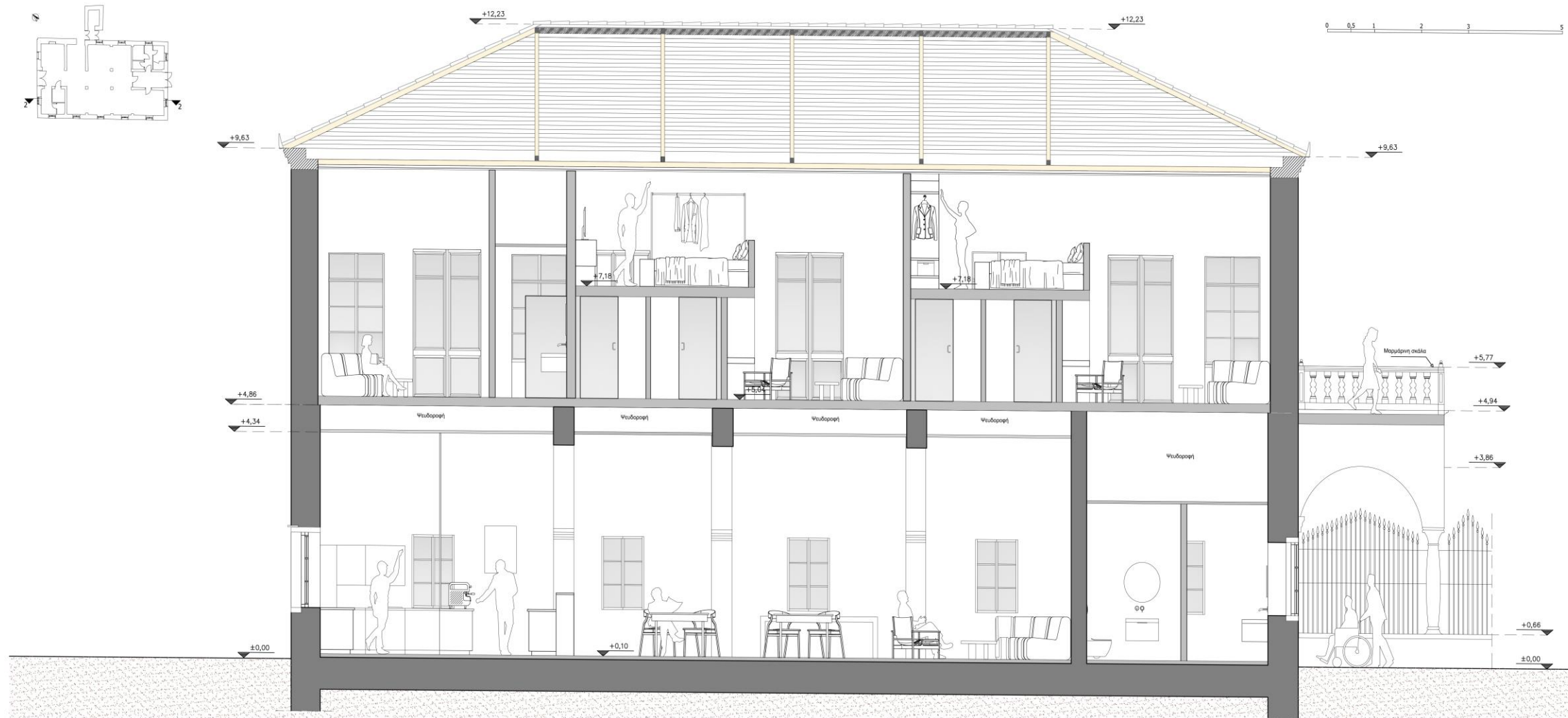
ΟΨΗ 4

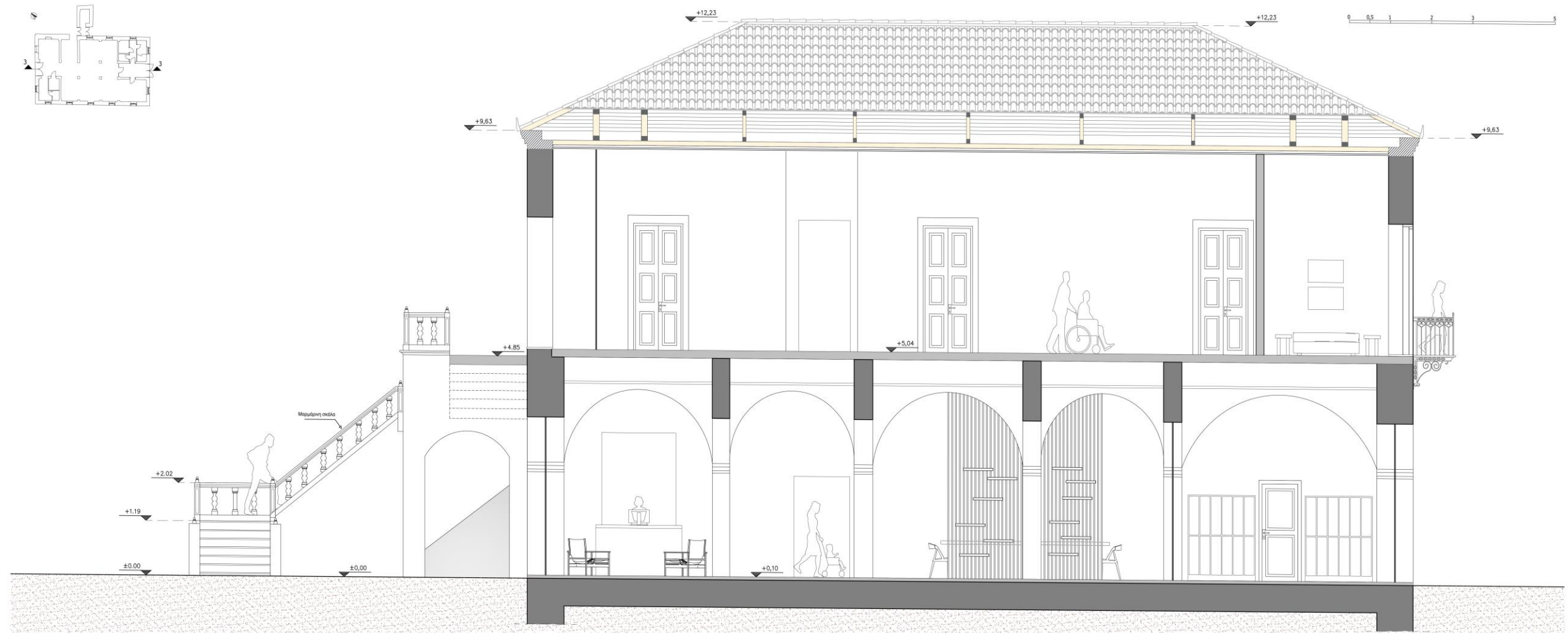

TOMH 1

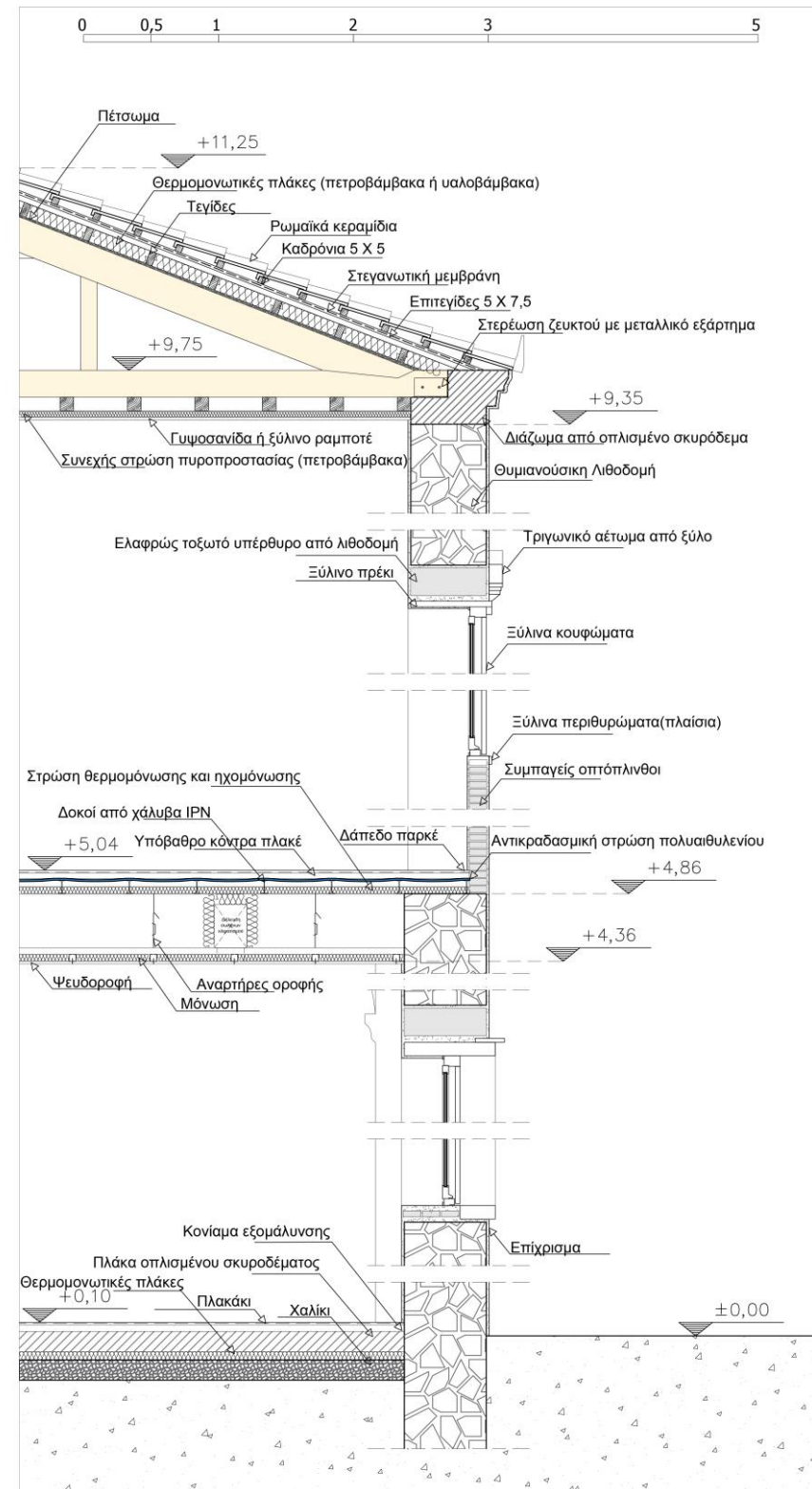

TOMH 2

ΤΟΜΗ ΚΑΘ' ΥΨΟΣ

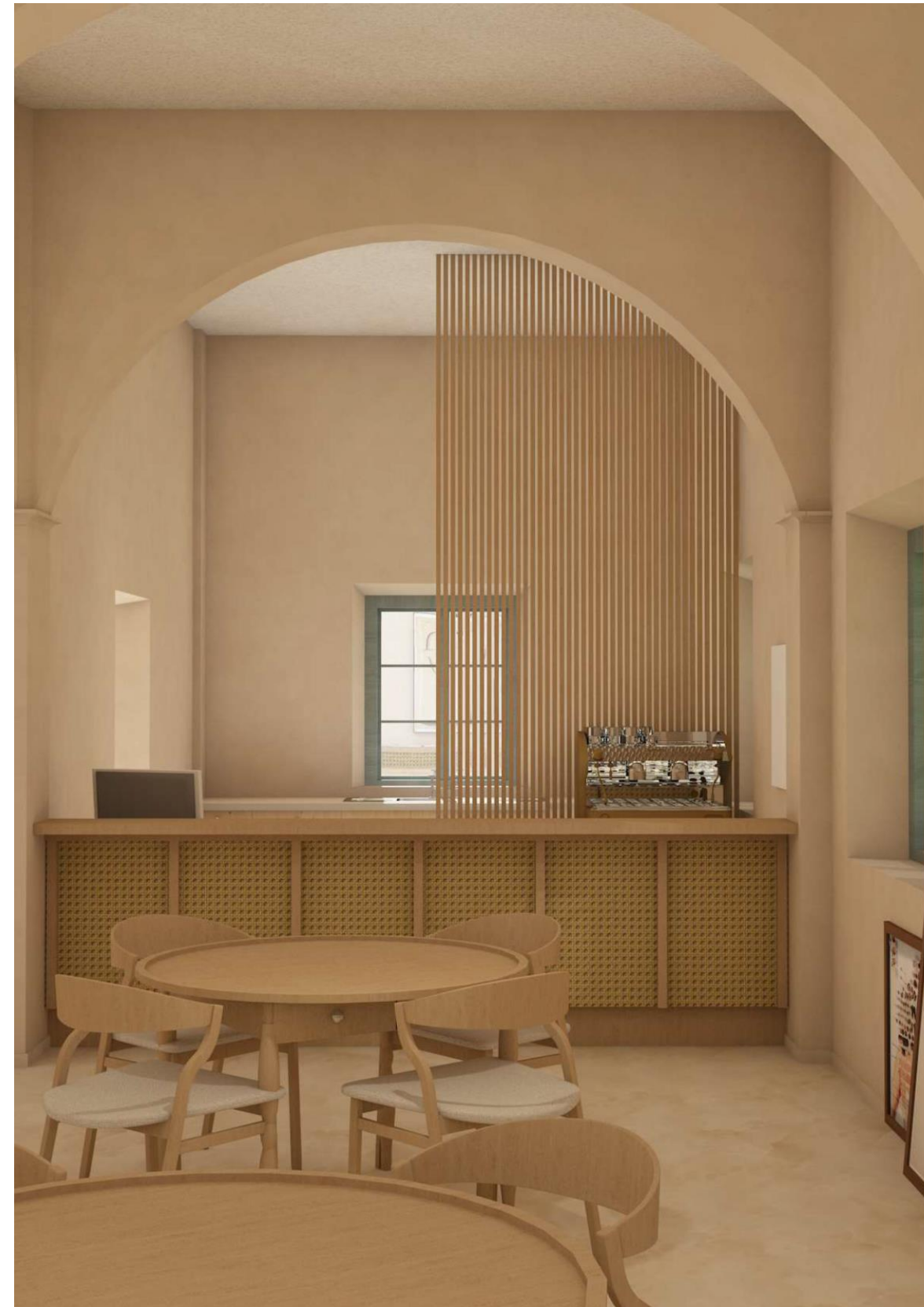
Φωτορεαλιστικές απεικονίσεις**Ισόγειο**

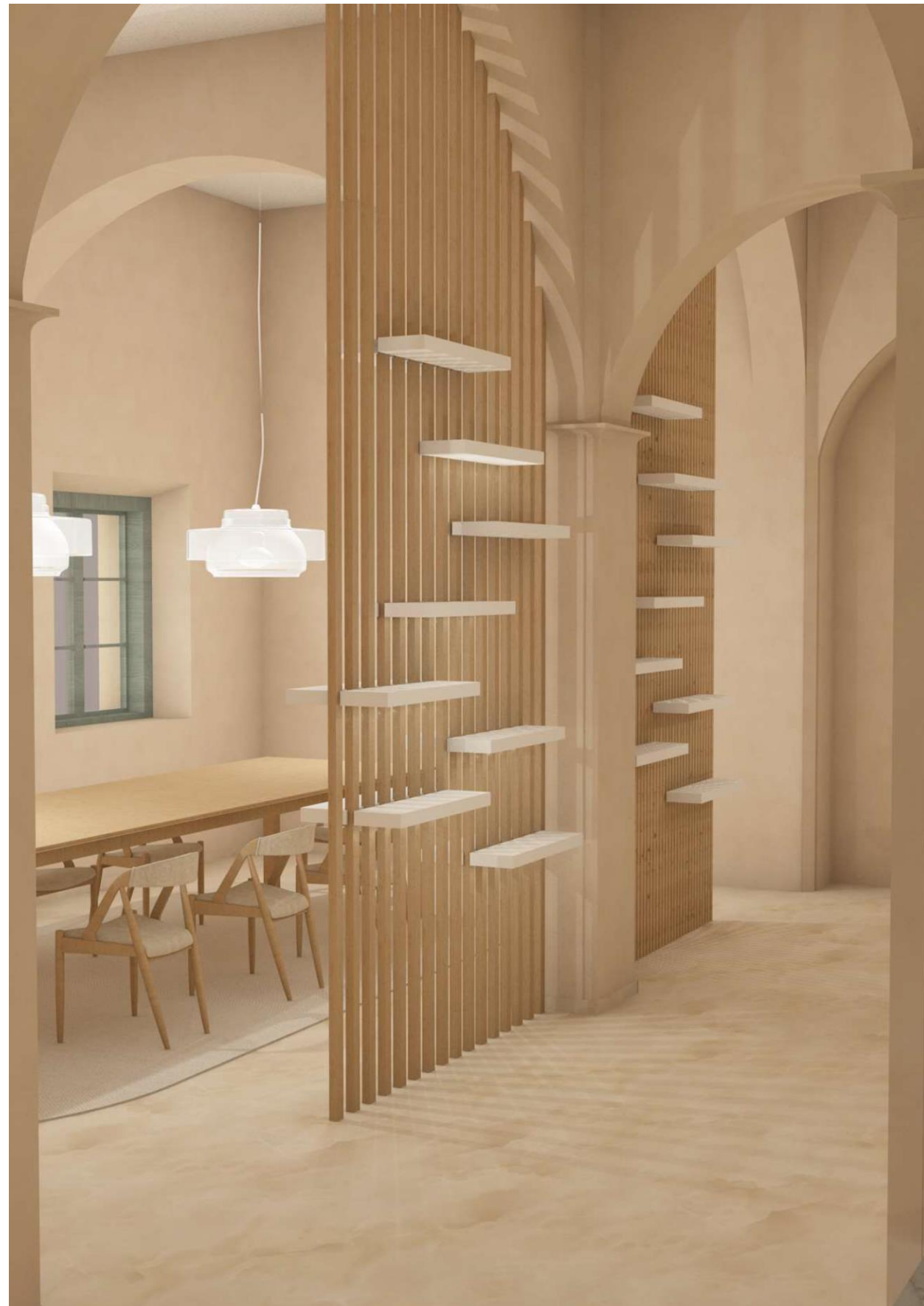
Ρεσεψιόν

Καφέ – Εκθετήριο προϊόντων

Όροφος

Διαμέρισμα 1

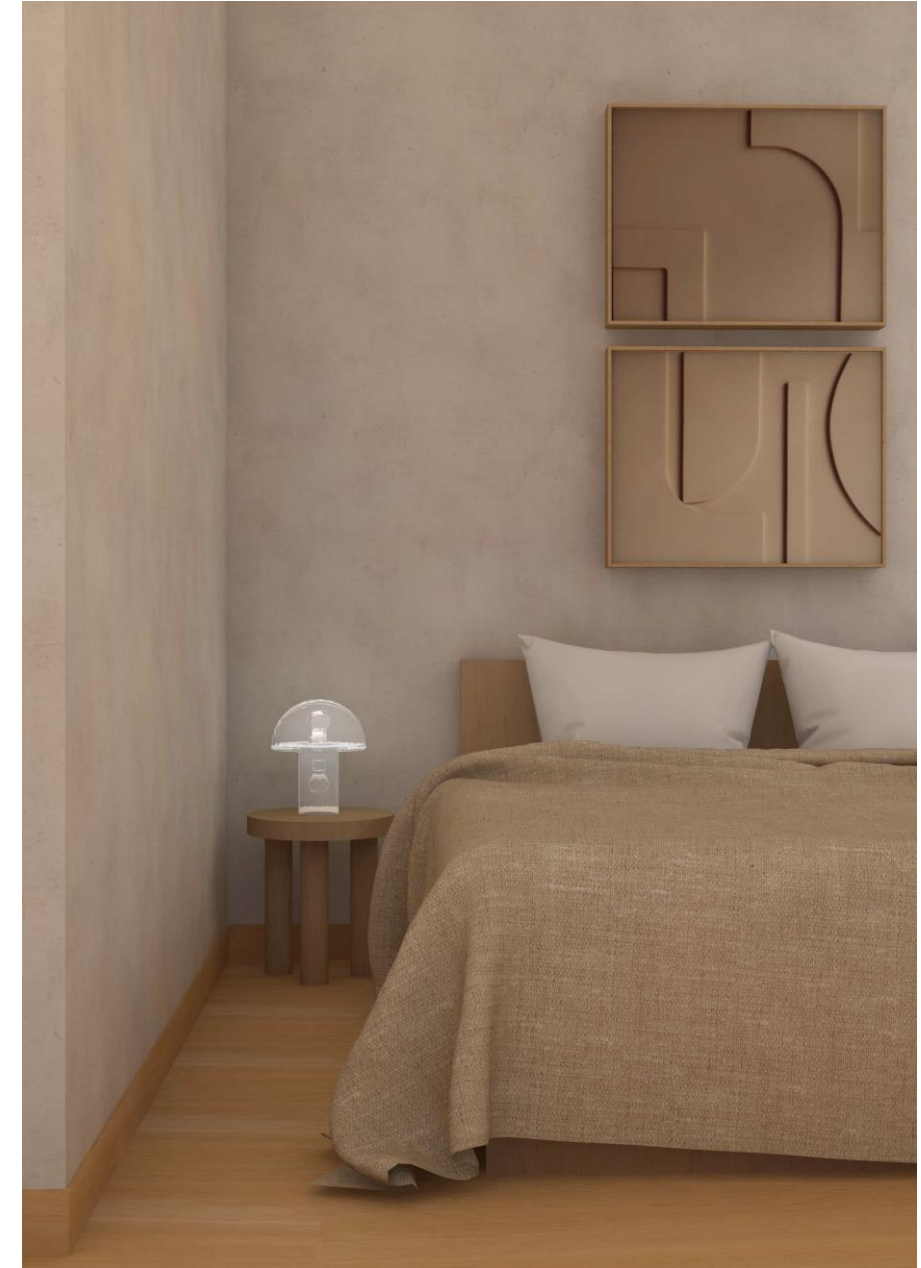
Διαμέρισμα 2

Διαμέρισμα 3

Κατάλογος πηγών

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Πικιώνης, Δ. (2000) *Αρχιτεκτονική της Χίου*. Αθήνα: Ίνδικτος, Βιβλιοθήκη Χίου Κοραή.

Διατριβές

- Μπλαντζώνη, Π. (2017) *Αρχιτεκτονική Κληρονομιά: Παραδοσιακοί Οικισμοί Και Διατηρητέα Κτίρια Η Περίπτωση Της Νήσου Χίου*. Διδακτορική Διατριβή. Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Κιούσης, Π. (2016) *Παραδοσιακοί Οικισμοί Και Πολιτιστικός Τουρισμός, Μια Ολοκληρωμένη Προσέγγιση*. Ερευνητική Εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Ημερίδα

- Βουρνούς, Μ. (2015) *Οι παραδοσιακοί οικισμοί στην καρδιά της λειτουργίας μιας τοπικής κοινωνία*, Προστασία Παραδοσιακών Οικισμών και Σύγχρονος Αρχιτεκτονικός Σχεδιασμός. Καστοριά, 16 Απριλίου.

Άρθρα

- Icomos.org. n.d. "Γενικές Αρχές της Χάρτας" [online] Διαθέσιμο στο: https://www.icomos.org/charters/tourism_greek.pdf [Προσπελάσθηκε 10 Ιουλίου 2021].
- Αγιαννίδης Β. (2018). "Το αρχοντικό και η οικογένεια Ζερβούδη", *Aplotaria*. [online]. Διαθέσιμο στο <https://www.aplotaria.gr/zervoudis-mansion/> [Προσπελάσθηκε 10 Ιουλίου 2021].
- Chioshouses.gr. n.d. "Αρχοντικό Ζερβούδη". [online] Διαθέσιμο στο : <http://www.chioshouses.gr/projects/mansions/8> [Προσπελάσθηκε 10 Ιουλίου 2021].
- En.wikipedia.org. (2020) "Ο αγροτουρισμός". [online] Διαθέσιμο στο: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B3%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> [Προσπελάσθηκε 10 Ιουλίου 2021].

- Margalejo, I. (2019) "Milan, Italy: Architect Vincenzo De Cotiis finds his home inside an 18th century building". [online] architecturaldigest.in. Διαθέσιμο στο: [This Vincenzo De Cotiis refurbished home in Milan is a hidden gem \(architecturaldigest.in\)](http://architecturaldigest.in) [Προσπελάσθηκε 10 Ιουλίου 2021].
- Milandesignagenda.com. n.d. "Milan house tour – discover Vincenzo De Cotiis palazzo apartment". [online] Διαθέσιμο στο: [Milan House tour – discover Vincenzo de Cotiis palazzo apartment | Milan Design Agenda](http://MilanHouse.com). [Προσπελάσθηκε 10 Ιουλίου 2021].

Ιστότοποι

- www.el.travelogues.gr/
- www.facebook.com
- <https://argentikonluxurysuites.reserve-online.net/>
- www.wikipedia.gr
- <https://mapstyle.withgoogle.com/>
- <http://www.lamenagere.it/progetto/>
- <https://www.booking.com/>
- <https://www.dievole.it/en/>
- <http://www.myprivatevillas.com/>
- <https://villas-bookings.com/>
- www.mercer.com

Κατάλογος εικόνων

- Εικ. 1 Χάρτης Ν. Χίου
- Εικ. 2 Ανάβατος
- Εικ. 3 Ανάβατος
- Εικ. 4 Μεστά
- Εικ. 5 Πυργί
- Εικ. 6 Βολισσός
- Εικ. 7 Αμάδες
- Εικ. 8 Κάστρο Χίου
- Εικ. 9 Κάστρο Χίου
- Εικ. 10 Η οδός Απλωταριάς στη Χίο ύστερα από τον φονικό σεισμό στα 1881
- Εικ. 11 Πανοραμική άποψη του Κάμπου της Χίου, ύστερα από τον φονικό σεισμό στα 1881
- Εικ. 12 Τοπογραφικό του Κάμπου της Χίου (Α. Smith, 1962)
- Εικ. 13 Αρχοντικό «Περλέας»
- Εικ. 14 Στενός δρόμος στον Κάμπο
- Εικ. 14 Αρχοντικό «Περλέας»
- Εικ. 15 Αρχοντικό «Μαρκόπολις» του 1875 (Φωτ. Δ. Μιωτέρης)
- Εικ. 16 Αρχοντικό «Περλέας»
- Εικ. 17 Αρχοντικό «Περλέας»
- Εικ. 18 Αρχοντικό «Περλέας»
- Εικ. 19 Αρχοντικό «Καλουτάδικο» (Φωτ. Γ. Μουτσάτσος)
- Εικ. 20 Αρχοντικό «Μαχαιριάδικο»
- Εικ. 21 Αρχοντικό «Τεττέρικο»
- Εικ. 22 Αυλόπορτα στον Κάμπο της Χίου
- Εικ. 23 Αυλόπορτα στον Κάμπο της Χίου
- Εικ. 24 Αυλόπορτα στον Κάμπο της Χίου
- Εικ. 25 Αυλόπορτα στον Κάμπο της Χίου
- Εικ. 26 Αρχοντικό Ζερβούδη
- Εικ. 27 Αυλόπορτα
- Εικ. 28 Αυλόπορτα
- Εικ. 29 Βοτσαλωτά
- Εικ. 30 Στέρνα
- Εικ. 31 Μαγγανοπηγαδο
- Εικ. 32 Ισόγειο
- Εικ. 33 Ισόγειο
- Εικ. 34 Ισόγειο
- Εικ. 35 Ισόγειο
- Εικ. 36 Ισόγειο
- Εικ. 37 Ισόγειο
- Εικ. 38 Ισόγειο
- Εικ. 39 Δωμάτιο ισογείου
- Εικ. 40 Άνοιγμα ισογείου
- Εικ. 41 Άνοιγμα ισογείου
- Εικ. 42 Μαρμάρινη σκάλα
- Εικ. 43 Δευτερεύουσα σκάλα
- Εικ. 43 Δευτερεύουσα σκάλα
- Εικ. 45 Λεπτομέρειες
- Εικ. 46 Λεπτομέρειες
- Εικ. 47 Λεπτομέρειες
- Εικ. 48 Λεπτομέρειες
- Εικ. 49 Λεπτομέρειες
- Εικ. 50 Λεπτομέρειες
- Εικ. 51 Λεπτομέρειες
- Εικ. 52 Λεπτομέρειες
- Εικ. 53 Ανοίγματα ορόφου
- Εικ. 54 Ανοίγματα ορόφου
- Εικ. 55 Ανοίγματα ορόφου
- Εικ. 56 Όροφος
- Εικ. 57 Όροφος
- Εικ. 58 Όροφος
- Εικ. 59 Όροφος
- Εικ. 60 Όροφος

- Εικ. 61 Όροφος
- Εικ. 62 Όροφος
- Εικ. 63 Όροφος
- Εικ. 64 Όροφος
- Εικ. 65 Όροφος (φωτ. Β. Αγιαννίδη)
- Εικ. 66 Όροφος (φωτ. Β. Αγιαννίδη)
- Εικ. 67 Όροφος (φωτ. Β. Αγιαννίδη)
- Εικ. 68 Όροφος (φωτ. Σ. Βογιατζή)
- Εικ. 69 Αργέντικο
- Εικ. 70 Αργέντικο
- Εικ. 71 Αργέντικο
- Εικ. 72 Αργέντικο
- Εικ. 73 Περιβόλι
- Εικ. 74 Περιβόλι
- Εικ. 75 Περιβόλι
- Εικ. 76 Περιβόλι
- Εικ. 77 Περλέας
- Εικ. 78 Περλέας
- Εικ. 79 Περλέας
- Εικ. 80 Villa Machiavelli
- Εικ. 81 Villa Machiavelli
- Εικ. 82 Villa Machiavelli
- Εικ. 83 Villa Machiavelli
- Εικ. 84 Villa il Santo
- Εικ. 85 Villa il Santo
- Εικ. 86 Villa il Santo
- Εικ. 87 Villa il Santo
- Εικ. 88 Vitigliano Relais & Spa
- Εικ. 89 Vitigliano Relais & Spa
- Εικ. 90 Vitigliano Relais & Spa
- Εικ. 91 Vitigliano Relais & Spa

- Εικ. 92 Ville dei Medici, Fattoria de' Medici
- Εικ. 93 Ville dei Medici, Fattoria de' Medici
- Εικ. 94 Wine Resort Dievole
- Εικ. 95 Wine Resort Dievole
- Εικ. 96 Wine Resort Dievole
- Εικ. 97 Wine Resort Dievole
- Εικ. 98 Salvadonica
- Εικ. 99 Salvadonica
- Εικ. 100 Salvadonica
- Εικ. 101 Salvadonica
- Εικ. 102 La Ménagère
- Εικ. 103 La Ménagère
- Εικ. 104 La Ménagère
- Εικ. 105 La Ménagère
- Εικ. 106 La Ménagère
- Εικ. 107 Vincenzo De Cotiis Palazzo Apartment Vincenzo De Cotiis Palazzo Apartment
- Εικ. 108 Vincenzo De Cotiis Palazzo Apartment Vincenzo De Cotiis Palazzo Apartment
- Εικ. 109 Vincenzo De Cotiis Palazzo Apartment Vincenzo De Cotiis Palazzo Apartment
- Εικ. 110 Vincenzo De Cotiis Palazzo Apartment Vincenzo De Cotiis Palazzo Apartment
- Εικ. 111 Αεροφωτογραφία
- Εικ. 112 Αρχοντικό Ζερβούδη
- Εικ. 113 Αρχοντικό Ζερβούδη